

Nieuwsbrief Rechtspraak Europa

Aflevering 12 – 2024

donderdag 5 december 2024

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:
(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

INHOUD.....	1
LEESWIJZER.....	3
 DEEL I – RECHTSPRAAK.....	4
Aanbesteding en overheidsopdrachten.....	4
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers.....	5
Arbitragebeding	6
Asiel, migratie en Unieburgerschap	6
Belastingen, accijns.....	10
Belastingen, btw	11
Belastingen, vennootschapsbelasting	13
Bestuursrecht	14
Brexit	14
Civil.....	15
Consumenten	16
COVID-19	19
Defensie en veiligheid	20
Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek	20
Diensten, elektronische communicatiediensten	21
Digitalisering, social media en AI	22
Discriminatie en gelijke behandeling	22
Douane, tariefindeling, handel en antidumping.....	23
Energiemarkt	26
Erfrecht	28
Euthanasie	28
Familieleven en familierecht.....	28
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	29
GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid	31
Geneesmiddelen	31
Gewasbeschermingsmiddelen en biociden	32
Gezondheid, levensmiddelen en etikettering	32
Godsdienstvrijheid	33
Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa	34
Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen	35

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVR).

Met het **navigatievenster** (in Edge staat het icoontje “inhoudsopgave” helemaal links in de bovenbalk) is een aanklikbare lijst met rubrieken te vinden.

Kernredactie: Lizette van Bergen, Joanne Bik, Caroline ten Dam, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers en Marc de Werd. Vaste medewerkers: Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Cleo Dermout, Stefan Flipse, Maartje Fritsche, Julia Grubben, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Chris Sillen en Nynke Veenstra.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVR), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Afmelden kan via deze [link](#).

IE - Intellectuele eigendom.....	35
Insolventie	38
IPR.....	40
Kansspelen.....	43
Landbouw en visserij.....	43
Levenslang	43
LHBTI-rechten	44
Luchtvaart.....	45
Manipulatiesoftware auto's.....	45
Mededinging	46
Milieu, natuur, duurzame energie.....	47
Oekraïne.....	50
Pensioen	50
Prejudiciële procedure HvJ	51
Privacy en persoonsgegevens	51
Procesrecht en recht op eerlijk proces.....	54
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht.....	54
Psychiatrie.....	59
Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter	60
Rechtsstaat en rechterlijke macht	61
Staatssteun	63
Strafrecht.....	64
Toegang tot documenten	65
Verkiezingen en kiesrecht	66
Vervoer, reizen en rijbewijs	67
Verzekeringen	69
Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid.....	69
Vrijheid van vereniging en demonstratierecht.....	70
 DEEL II – ALGEMEEN	 71
ALGEMEEN.....	71
CURSUS EN OPLEIDING	71
NIEUWSBRIEVEN	72
NL ZAKEN BIJ HET HVJEU	73
NL PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN	73
NL ZAKEN BIJ HET EHRM	74
VERZOEKEN PROTOCOL NO. 16 EVRM	75

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees *ius commune* maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Om de lengte van de nieuwsbrief in te perken worden voortaan van de prejudiciële verwijzingen geen samenvattingen meer opgenomen. De signaleringen van nieuwe prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van Curia en een link naar de samenvatting op ECER (indien beschikbaar). Bij de Nederlandstalige verwijzingsuitspraken (afkomstig van Nederlandse en Belgische rechters) wordt daarnaast ook een samenvatting opgenomen.

Het is overigens eenvoudig een prejudiciële verwijzing terug te vinden op Curia met zaaknummer of, indien dat zaaknummer niet bekend is, door bijvoorbeeld te zoeken op onderwerp of herkomst van de prejudiciële vraag. De snelste manier is door te klikken op de drie puntjes bij het vak “documenten” en aldaar te klikken op “verzoeken om een prejudiciële beslissing”.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ – ARREST – C-683/22 (Adusbef) – 7 november 2024 – Italië – ECLI:EU:C:2024:936 – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/23/EU – Concessie voor beheer autosnelwegen – Instorten brug bij Genua – Ernstige niet-nakoming van onderhoudsverplichtingen – Wijziging concessie – Ontbreken gunningsprocedure – Onbetrouwbaarheid concessiehouder

In 2018 is de „Morandi-brug”, bij Genua, gedeeltelijk ingestort. De concessiehouder van de autosnelweg was op dat moment Autostrade per l'Italia SpA (hierna: „ASPI”). De nationale autoriteiten hebben een onderzoek ingesteld naar de aansprakelijkheid van ASPI wegens ernstige niet-nakoming van de onderhoudsverplichtingen van het autosnelwegennet waarvoor zij verantwoordelijk was.

Dat onderzoek en verdere onderhandelingen zijn uitgemond in een schikkingsovereenkomst tussen ASPI en de Italiaanse autoriteiten, en een addendum. Bij die twee handelingen zijn de clausules van de concessie gewijzigd zonder dat een nieuwe gunningsprocedure is uitgeschreven.

Een consumentenvereniging is tegen deze handelingen en andere daarmee verband houdende handelingen opgekomen voor een Italiaanse rechter, die zich tot het Hof heeft gewend met vragen over de uitlegging van het Unierecht inzake de wijziging (en eventuele beëindiging) van concessieovereenkomsten die worden beheerst door richtlijn 2014/23/EU.

Hof: Artikel 43 van richtlijn 2014/23/EU, gelezen in samenhang met het algemene beginsel van behoorlijk bestuur, verzet zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan de aanbestedende dienst een lopende concessie kan wijzigen met betrekking tot de persoon van de concessiehouder en het voorwerp van deze concessie, zonder een nieuwe procedure voor de gunning van een concessie te organiseren, mits deze wijziging niet binnen de werkingssfeer van artikel 43, lid 5, van deze richtlijn valt en de aanbestedende dienst de redenen heeft uiteengezet op grond waarvan hij meende dat het niet nodig was een dergelijke procedure te organiseren.

Artikel 43 van richtlijn 2014/23 verzet zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan de aanbestedende dienst een lopende concessie kan wijzigen zonder de betrouwbaarheid van de concessiehouder te hebben beoordeeld, wanneer deze wijziging noch onder artikel 43, lid 1, eerste alinea, sub d-ii, noch onder artikel 43, lid 5, van deze richtlijn valt. Het is aan elke lidstaat om de regels vast te stellen op grond waarvan de aanbestedende dienst kan reageren wanneer de concessiehouder tijdens de uitvoering van de concessie een ernstige contractuele inbreuk heeft gepleegd of vermoedelijk heeft gepleegd die zijn betrouwbaarheid in het geding brengt.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-568/24 (Sof Medica), verwijzing uit **Roemenië** over de **beoordelingsmarge** waarover de **aanbestedende dienst** van een lidstaat beschikt om **technische specificaties** vast te stellen voor een aanbestedingsopdracht, en de ‘**objectieve noodzaak**’ ervan te rechtvaardigen

NOOT – HvJ 22 oktober 2024, C-652/22 (Kolin)

EU-Hof: Ondernemers uit derde land dat geen internationale overeenkomst inzake overheidsopdrachten met EU heeft gesloten kunnen zich niet beroepen op gelijke behandeling op dit gebied (ECER)

NOOT – HvJ 4 oktober 2024, C-513/23 (Obshtina Pleven)

EU-Hof: toevoeging woorden “of gelijkwaardig” bij technische specificaties aanbestedingsstukken soms mogelijk wanneer verwijzing naar nationale normen die Europese normen omzetten (ECER)

NOOT – HvJ 17 oktober 2024, C-28/23 (NFŠ)

EU-Hof: het sluiten van een subsidieovereenkomst met aankoopbelofte kan een overheidsopdracht voor werken behelzen (ECER)

OVERIG

- I.A.F. Hendriksen, Kroniek van het Europese aanbestedingsrecht, in; TBR 2024/140
- Europese Commissie kondigt evaluatie van de Europese aanbestedingsrichtlijnen aan (ECER)

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-633/24 (Sovisso), verwijzing uit **Italië** over een **invaliditeitsuitkering** waarbij er een **onderscheid** wordt gemaakt tussen **werknemers** die uitsluitend in Italië tijdvakken hebben gewerkt en werknemers die ook gedeeltelijk in andere lidstaten hebben gewerkt.
- C-654/24 (Bariello), verwijzing uit **Italië** over een **docentenbonus** waar docenten met een **tijdelijk contract** niet voor in aanmerking komen en **artikel 47 Handvest EU**

REGELGEVING

Richtlijn (EU) 2024/2831 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2024 betreffende de verbetering van de arbeidsvoorwaarden bij platformwerk, PB L, 2024/2831, 11.11.2024

OVERIG

- Europese Commissie stelt EU-verordening voor digitaal aangifteportaal voor bedrijven met gedetacheerde werknemers voor (ECER) – (EC)
- EU adopts ban on products made with forced labour (EC)

EHRM factsheets en case-law guide

- [Trade union rights](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)
- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour](#)

WIKI

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Arbitragebeding

EHRM – ARREST – [NDI SOPOT SA t. Noord-Macedonië](#) – 26 november 2024 – [6035/17](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1126JUD000603517](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Erkenning arbitraal vonnis van ICC – Recht op eerlijk proces – Schending

Klaagster is een in Polen geregistreerde bouw- en engineeringonderneming die een deel van de autosnelweg A4 in Polen heeft aangelegd. Er was nog een particuliere onderneming, gevestigd in Noord-Macedonië, betrokken. De bedrijven hadden ermee ingestemd om het ICC-arbitragetribunaal uitspraak te laten doen in geval van een geschil. Het Tribunaal van het Internationale Hof van Arbitrage van de Internationale Kamer van Koophandel (ICC) in Parijs heeft een arbitraal vonnis gewezen ten gunste van klagster. De rechters in Noord-Macedonië hebben geweigerd deze uitspraak te erkennen.

Het Hof is van oordeel dat de nationale rechter onvoldoende oog heeft gehad voor jurisprudentie. Bovendien was de motivering van de rechter ontoereikend. Schending van artikel 6 EVRM.

Asiel, migratie en Unieburgerschap

EHRM – ARREST – [M.I. t. Zwitserland](#) – 12 november 2024 – [56390/21](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1112JUD005639021](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 3 EVRM – Uitzetting homoseksuele man naar Iran – Schending

De Zwitserse autoriteiten hebben klager uitgezet omdat hij geen gevaar zou lopen als hij zich discreet zou gedragen in Iran. Het Hof oordeelt dat de nationale rechter onvoldoende heeft onderzocht of klager het risico liep op een onmenselijke behandeling in Iran. Schending artikel 3 EVRM.

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – A.B.A. e.a. t. Nederland – 7 november 2024 – 27637/23 – 19542/24 – subject matter of the case

Artikelen 3 en 5 EVRM – Vreemdelingendetentie – Gezin met jonge kinderen

Een gezin met drie kinderen in de leeftijd van 2, 4 en 5 jaar en met nog een vierde kind onderweg zijn in vreemdelingenbewaring gehouden. De asielaanvragen van klagers zijn afgewezen en de autoriteiten hadden een vlucht gepland om het gezin terug te brengen naar Nigeria, hun land van herkomst. Klagers hebben een nieuw asielverzoek ingediend. Diezelfde dag is een bevel tot bewaring gegeven - en zijn zij in vreemdelingenbewaring geplaatst - met het oog op het verkrijgen van informatie voor de beoordeling van deze verzoeken en omdat het risico bestond dat zij zouden onderduiken of de procedure zouden frustreren.

Klagers hebben tegen dit bevel tot bewaring beroep ingesteld bij de rechtbank, dat bij vonnis van 6 juli 2023 is verworpen. Klagers zijn in totaal 33 dagen vastgehouden, eerst 20 dagen in afwachting van de behandeling van hun asielverzoeken en vervolgens 13 dagen met het oog op hun uitzetting.

Vragen aan partijen:

Is er, gelet op de leeftijd, de duur van de detentie en de omstandigheden van de detentie, sprake van schending van artikel 3 EVRM ten aanzien van de kinderen uit het gezin? (zie onder meer A.M. e.a./Frankrijk, nr. 24587/12, §§ 44-46, 12 juli 2016, en R.R. e.a./Hongarije, nr. 36037/17, §§ 48-49, 2 maart 2021)?

Beschikten deze kinderen over een doeltreffend rechtsmiddel voor hun klacht op grond van artikel 3 van het Verdrag, zoals vereist door artikel 13 van het Verdrag?

Was de detentie van klagers in overeenstemming met artikel 5, lid 1, onder f), EVRM (zie Saadi tegen het Verenigd Koninkrijk [GC], nr. 13229/03, §§ 67-74, EHRM 2008)? Hebben de nationale autoriteiten ten aanzien van de kinderen geverifieerd dat er geen andere maatregel met een geringere vrijheidsbeperking ten uitvoer kon worden gelegd (M.H. e.a./Kroatië, nrs. 15670/18 en 43115/18, §§ 237, 18 november 2021)?

Beschikten klagers over een effectieve procedure waarmee over de rechtmatigheid van de bevelen tot inbewaringstelling, tegen hen uitgevaardigd op 16 juni 2023 en 6 juli 2023, “snel” door een rechter werd beslist, zoals vereist door artikel 5, § 4, van het Verdrag (zie Khlaifia e.a./Italië [GC], nr. 16483/1

HvJ – ARREST – C-808/21 (Commissie/Tsjechië) – 19 november 2024 – Grote Kamer – Tsjechië – ECLI:EU:C:2024:962 – persbericht – conclusie – arrest

Artikel 22 VWEU – Burgerschap van de Unie – Actief en passief kiesrecht – Unieburgers die in een lidstaat verblijven waarvan zij de nationaliteit niet bezitten – Gemeenteraadsverkiezingen – Verkiezingen voor het Europees Parlement in de lidstaat van verblijf – Geen recht om lid te zijn van een politieke partij – Democratiebeginsel

Samenvatting onder: Verkiezingen en kiesrecht

HvJ – ARREST – C-814/21 (Commissie/Polen) – 19 november 2024 – Grote Kamer – Polen – ECLI:EU:C:2024:963 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 22 VWEU – Burgerschap van de Unie – Actief en passief kiesrecht – Unieburgers die in een lidstaat verblijven waarvan zij de nationaliteit niet bezitten – Gemeenteraadsverkiezingen – Verkiezingen voor het Europees Parlement in de lidstaat van verblijf – Geen recht om lid te zijn van een politieke partij – Democratiebeginsel

Samenvatting onder: [verkiezingen en kiesrecht](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-460/23 (Kinsa) – 7 november 2024 – A-G Richard de la Tour – Grote Kamer – Italië – ECLI:EU:C:2024:941 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2002/90/EG – Strafbaarstelling hulpverlening uit humanitaire overwegingen bij illegale binnenkomst grondgebied van een lidstaat – Legaliteitsbeginsel – Evenredigheidsbeginsel – Binnenkomst met valse identiteitsdocumenten – Mensensmokkel jegens familieleden

Dit prejudiciële verzoek is ingediend nadat de Italiaanse instanties een strafprocedure hadden ingesteld tegen een Congolese staatsburger die met gebruikmaking van valse paspoorten twee minderjarige familieleden, namelijk haar dochter en haar nichtje, hulp had verleend bij de illegale binnenkomst op het Italiaanse grondgebied. Hoewel dit een praktijk is waarmee de douane- en politieautoriteiten van de lidstaten bekend zijn, vraagt de rechter in eerste aanleg zich in de onderhavige zaak af of deze moeder en, meer in het algemeen, degenen die onbaatzuchtig handelen, strafrechtelijke aansprakelijk zijn en welke sanctie op laatstgenoemden van toepassing is krachtens artikel 1, lid 1, onder a), van richtlijn 2002/90 en de bepaling van de nationale uitvoeringsregeling.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 1, lid 1, onder a), van richtlijn 2002/90/EG moet aldus worden uitgelegd dat er sprake is van een inbreuk wanneer een uit een derde land afkomstige moeder opzettelijk meewerkt aan de illegale binnenkomst op het grondgebied van een lidstaat van twee familieleden over wie zij het gezag heeft, namelijk haar dochter en haar nichtje, met gebruikmaking van valse identiteitsdocumenten.

Bij het onderzoek van de eerste prejudiciële vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden die afdoen aan de geldigheid van artikel 1, lid 1, onder a), van richtlijn 2002/90 in het licht van het legaliteitsbeginsel en het evenredigheidsbeginsel inzake delicten en straffen, die zijn verankerd in artikel 49, leden 1 en 3, van het Handvest.

Het beginsel van evenredigheid inzake delicten en straffen, dat is verankerd in artikel 49, lid 3, van het Handvest, staat in de weg aan een stelsel dat de nationale rechter niet in staat stelt om, wanneer er een strafprocedure is ingesteld tegen een uit een derde land afkomstige moeder die twee minderjarige kinderen die tot haar familie behoren opzettelijk heeft geholpen met de illegale binnenkomst op het nationale grondgebied met gebruikmaking van valse identiteitsdocumenten, de betrokken belangen tegen elkaar af te wegen en een onderscheid te maken tussen de strafbaarstelling van een persoon van wie vaststaat dat zij uitsluitend in het belang van de minderjarigen heeft gehandeld om humanitaire redenen of uit noodzaak, en die van een persoon die zich bij het plegen van de bij wet verboden handeling uitsluitend laat leiden door misdadige opzet en winstbejag.

Het staat aan de verwijzende rechter om concreet de evenredigheid te onderzoeken van een nationale regeling die voorziet in de oplegging van een vrijheidsstraf van twee tot zes jaar en een geldboete van 15 000 EUR per betrokkene aan eenieder die hulp verleent bij de illegale binnenkomst op het nationale grondgebied, in het licht van met name de mogelijkheid om personen ten aanzien van wie vaststaat dat zij onbaatzuchtig, uit altruïsme, compassie of solidariteit, om humanitaire redenen of wegens

familiebanden hebben gehandeld, vrij te stellen van strafrechtelijke aansprakelijkheid of om de op hen toepasselijke sanctieregeling aan te passen.

- Facilitation of unauthorised entry carried out for a humanitarian purpose: Advocate General Richard de la Tour finds that Directive 2002/90 validates, and clarifies the conditions for, the criminalisation of that offence in EU law and national law ([persbericht](#))

PREJUDIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-634/24 \(Lenaimon 1\)](#), verwijzing uit Litouwen over **visumplicht** van een onderdaan met **drie nationaliteiten**: Canada, Israël en Rusland.

RECHTSPRAAK NL – TUSSENUITSPRAAK – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond – 7 november 2024 – na [prejudiciële verwijzing](#) – na arrest [HvJ C-156/23 \(Ararat\)](#) – [ECLI:NL:RBDHA:2024:18269](#)

Arrest Ararat – Refoulementrisico – Verwestering

Eiseressen zijn als minderjarigen in Nederland gekomen. Verzoeken om verblijfsvergunning zijn afgewezen. Hiertegen is bezwaar aangetekend dat niet is gehonoreerd. De rechtbank concludeert dat de in bezwaar gehandhaafde afwijzing van de aanvraag om een verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd op grond van de Afsluitregeling in rechte stand houdt. Dit besluit is een meeromvattende beschikking en omvat dus een terugkeerbesluit. Uit het arrest Ararat volgt dat verweerder verplicht is om te onderzoeken of de schorsing van het eerder opgelegde terugkeerbesluit kan worden beëindigd en de rechtsgevolgen kunnen herleven. Dit onderzoek vereist een actuele beoordeling van het refoulementrisico. Eiseressen hebben in de onderhavige reguliere procedure verklaard ‘verwesterd’ te zijn, wat aan hun terugkeer naar Armenië in de weg staat. Deze verklaring is niet onderzocht in het licht van het refoulementverbod, maar verweerder had dat wel moeten doen.

Anders dan eiseressen stellen heeft het arrest Ararat niet tot gevolg dat het bestreden besluit integraal moet worden vernietigd. De prejudiciële vragen hadden uitsluitend betrekking op het terugkeerbesluit. De nadere uitleg door het Hof van de Terugkeerrichtlijn en het Handvest van de Grondrechten regardeert dus het besluit voor zover dit ziet de beoordeling van de gevraagde verblijfsvergunningen niet.

De rechtbank stelt eiseressen gedurende een termijn van vier weken in de gelegenheid om hun stelling dat zij zijn verwesterd te onderbouwen en dit moet worden betrokken bij het beoordelen van het refoulementrisico.

NOOT – HvJ 4 oktober 2024, [C-406/22](#)

Veilig land van herkomst: alleen als dat voor het hele grondgebied geldt ([Verblijfblog](#))

NOOT – HvJ 4 oktober 2024, [C-387/24 PPU \(Bouskoura\)](#)

The Bouskoura Case: The Struggle to Balance Procedural Clarity and Fundamental Right’s Protection in the Most Recent Case-Law of the European Court of Justice ([European law blog](#))

NOOT – HvJ 4 oktober 2024, C-134/24

A Rare Win; Greek Asylum Practices Before the CJEU ([Verfassungsblog](#))

In 2023, the Greek Council of State asked the CJEU whether Greece's designation of Türkiye as a safe third country (STC) for people applying for asylum in Greece is in line with the Asylum Procedures Directive.

NOOT – HvJ conclusie 4 oktober 2024, C-181/23 (Commissie/Malta)

- Maltese 'golden passports': Advocate General rejects European Commission claim of 'genuine link' requirement for naturalization ([EJILtalk](#))
- Beyond Mutual Recognition: Why the Commission's Case against Malta has (Some) Bite ([European law blog](#))

OVERIG

- Onthulling van het Asiel- en Migratiepact: implementatie op nationaal en Europees niveau Verslag en inzichten conferentie 26 september 2024 ([Commissie Meijers](#))
- 1,000 Days of War: National judiciaries important in defining eligibility for temporary protection, EUAA report finds ([EUAA](#))
- How Domestic Courts Are Using International Refugee Law and Human Rights Law in the Context of Climate Change and Disasters ([EJILTalk](#))
- De kabinetsplannen over naturalisatie en inburgering ([Verblijfblog](#))

EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin" cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)

Belastingen, accijns

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- T-534/24 Gotek (dit keer bij het Gerecht) na wijziging van de procedureregels), verwijzing uit Kroatië over de verplichting tot voldoening van **accijns op energieproducten**, wanneer de accijnsgoederen vanwege **vervalsing van aankoopfacturen** niet daadwerkelijk in de handel zijn gebracht.

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – C-594/23 (Lomoco Development) – 7 november 2024 – Denemarken – ECLI:EU:C:2024:942 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Begrippen ‘bouwterrein’ en ‘gebouw of gedeelte van een gebouw’ – Criterium van de ‘eerste ingebruikneming’ van een gebouw

Het betreft een geding over de btw die moet worden betaald over de levering van terreinen waarop funderingen voor woongebouwen zijn aangelegd.

Hof: Artikel 12 van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de levering van een terrein waarop ten tijde van die levering uitsluitend funderingen voor woongebouwen zijn aangelegd, een levering van een „bouwterrein” in de zin van dat artikel vormt.

HvJ – ARREST – C-613/23 (Herdijk) – 14 november 2024 – Nederland – Hoge Raad – ECLI:EU:C:2024:961 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 273 – Door een belastingplichtig lichaam verschuldigde btw – Hoofdelijke aansprakelijkheid bestuurder van het lichaam – Evenredigheidsbeginsel

K.L. was bestuurder en enig aandeelhouder van een holdingvennootschap. De holdingvennootschap was tot 29 maart 2019 bestuurder en enig aandeelhouder van een werkmaatschappij. Op die datum heeft de holding haar aandelen in de werkmaatschappij overgedragen aan een derde.

Aan de werkmaatschappij zijn naheffingsaanslagen in de loonheffingen opgelegd en naheffingsaanslagen. Deze maatschappij heeft die naheffingsaanslagen niet betaald.

De belastingdienst heeft K.L. op grond van artikel 36 van de Invorderingswet aansprakelijk gesteld voor de onbetaalde naheffingsaanslagen. Hij heeft K.L. tevens aansprakelijk gesteld voor de betaling van de in de naheffingsaanslagen begrepen belastingrente en de in rekening gebrachte kosten.

De Hoge Raad heeft het Hof verzocht om te beoordelen of de meldingsregeling uit artikel 36, lid 4, van de Invorderingswet in strijd is met het Unierechtelijke evenredigheidsbeginsel.

Hof: Artikel 273 van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in het licht van het evenredigheidsbeginsel, verzet zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan de bestuurder van een lichaam dat niet heeft voldaan aan de verplichting tot mededeling van zijn betalingsonmacht ter zake van een schuld inzake belasting over de toegevoegde waarde, om aan zijn hoofdelijke aansprakelijkheid voor de betaling van deze schuld te ontkomen moet bewijzen dat de niet-nakoming van deze verplichting niet aan hem is te wijten, mits dit bewijs volgens de regeling in kwestie niet slechts in geval van overmacht kan worden geleverd maar de bestuurder alle omstandigheden mag aanvoeren om aan te tonen dat de niet-nakoming van die meldingsplicht niet aan hem is te wijten.

Artikel 273 van richtlijn 2006/112, gelezen in het licht van het evenredigheidsbeginsel, moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale regeling die ertoe leidt dat de bestuurder van een lichaam dat heeft verzuimd zijn betalingsonmacht mee te delen, hoofdelijk aansprakelijk blijft voor de betaling van een schuld inzake belasting over de toegevoegde waarde voor een specifiek tijdvak, terwijl hij is bevrijd ten aanzien van een dergelijke schuld voor een onmiddellijk daaropvolgend tijdvak nadat hij heeft kunnen bewijzen dat hij te goeder trouw heeft gehandeld en dat hij gedurende de drie voorgaande jaren met de zorgvuldigheid van een bedachtzame ondernemer te werk is gegaan om de onmacht van het lichaam tot nakoming van zijn verbintenissen te voorkomen, en zijn betrokkenheid bij misbruik of fraude is uitgesloten.

- Ⓛ HvJ EU: meldplicht betalingsonmacht Belastingdienst is niet in strijd met evenredigheidsbeginsel (bijzonder strafrecht)
- Ⓛ EU-Hof: Nederlandse regeling voor bestuurdersaansprakelijkheid btw-schulden niet in strijd met EU-recht (ECER)

HvJ – ARREST – C-624/23 (SEM Remont) – 21 november 2024 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:976 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Btw-aftrek – Beginsel van btw-neutraliteit – Te late indiening van een verzoek tot registratie – Factuur waarop de voorbelasting niet is vermeld – Neutraliteitsbeginsel

Aan de afnemer SEM Remont is door de dienstverrichter, die niet voor btw-doeleinden was geregistreerd, een factuur uitgereikt zonder vermelding van de btw. Nadat de dienst reeds was verricht is op verzoek van de belastingdienst de dienstverrichter voor btw-doeleinden geregistreerd. Na een controle heeft de dienstverrichter geen corrigerende factuur maar een protocol opgesteld, waarin hij vermeld staat als dienstverrichter en afnemer van deze handeling, met vermelding van de betrokken factuur, de maatstaf van heffing en de hem in rekening gebrachte btw. SEM Remont in de btw-aangifte een recht op aftrek van de btw ingeschreven, op basis van het protocol. De belastingdienst heeft het recht op btw-aftrek geweigerd.

De nationale rechter twijfelt of deze praktijk verenigbaar is met de btw-richtlijn en het beginsel van btw-neutraliteit van bepalingen van nationaal recht.

Hof: Richtlijn 2006/112/EG verzet zich niet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan aan de afnemer van een aan de btw onderworpen dienst het in deze richtlijn verankerde recht op aftrek van die belasting wordt ontzegd wanneer de dienstverrichter, ten eerste, niet heeft voldaan aan de krachtens die regeling op hem rustende verplichting om een verzoek tot btw-registratie in te dienen en aan de afnemer facturen heeft uitgereikt waarop de btw niet is vermeld, en hij, ten tweede, tijdens een belastingcontrole een protocol heeft opgesteld waarin deze btw is vermeld en waarin deze dienstverrichter ook als afnemer is aangemerkt.

Richtlijn 2006/112 en het beginsel van neutraliteit van de btw verzetten zich niet tegen een regeling van een lidstaat die uitsluit dat een factuur kan worden gecorrigeerd wanneer, ten eerste, de btw niet is vermeld op de factuur die de dienstverrichter aan de afnemer van een aan deze belasting onderworpen dienst heeft uitgereikt en, ten tweede, deze dienstverrichter tijdens een belastingcontrole een protocol heeft opgesteld waarin de btw is vermeld en waarin deze dienstverrichter ook als afnemer van die dienst is aangemerkt.

HvJ – ARREST – C-622/23 (rhtb: projekt) – 28 november 2024 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2024:994 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Aannemingsovereenkomst voor de uitvoering van een bouwproject – Ontbinding van de overeenkomst door de opdrachtgever – Begrip 'vergoeding' – Kwalificatie – Maatstaf van heffing

Het betreft een geding tussen twee in Oostenrijk gevestigde ondernemingen, over de heffing van btw op het bedrag dat contractueel verschuldigd is nadat de opdrachtgever (Parkring) een bouwproject heeft stopgezet dat reeds was aangevat en dat het bouwbedrijf (rhtb) bereid was te voltooien.

Hof: Artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het bedrag dat contractueel verschuldigd is nadat de ontvanger van een dienst de geldige overeenkomst betreffende de verrichting van die dienst, die aan de belasting over de toegevoegde waarde is onderworpen, ontbonden heeft en de dienstverrichter reeds was begonnen met de uitvoering van die dienst en bereid was om deze te voltooien, moet worden beschouwd als een vergoeding voor een dienst die onder bezwarende titel is verricht, in de zin van richtlijn 2006/112.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-639/24 (FLO VENEER), verwijzing uit **Kroatië** over de vraag of de belastingdienst mag weigeren om een **btw-vrijstelling** toe te kennen ten aanzien van **intracommunautaire goederenleveringen**, wanneer de leverancier niet heeft aangetoond dat is voldaan aan de voorwaarden van artikel 45bis van uitvoeringsverordening 282/2011
- C-602/24 (W.), verwijzing uit **Polen** over de **btw-richtlijn** en de vraag of een door een leverancier (tevens belastingplichtige) **als intracommunautaire levering aangegeven levering** van goederen beschouwd moet worden als een **uitvoerlevering**, in een situatie waarin de afnemer deze goederen niet naar een andere lidstaat, maar **buiten het grondgebied van de Unie** heeft gevoerd
- T-558/24 (Studieförbundet Vuxenskolan Riksorganisationen), verwijzing uit **Zweden** over **btw-vrijstellingen** die van toepassing zijn op **diensten** die worden uitgevoerd door een **'zelfstandige groepering'** op grond van artikel 132, lid 1, onder f) van richtlijn 2006/112 (btw-richtlijn).

OVERIG

- S.B. Cornielie, Verwarming en verwarring in de btw, in: AA 2024/0956, o.a. over HvJ EU 25 april 2024, C-207/23 (Y KG)
- Raad brengt algemene oriëntatie uit over voorstellen Commissie over btw in het digitale tijdperk (ECER)

Belastingen, vennootschapsbelasting

HvJ – ARREST – C-782/22 (XX) – 7 november 2024 – Nederland – Gerechtshof 's-Hertogenbosch – ECLI:EU:C:2024:932 – geen conclusie – arrest

Artikel 63, lid 1, VWEU – Vrij verkeer van kapitaal – Vennootschapsbelasting – Dividendbelasting – Gelijkheid van behandeling tussen ingezetenen en niet-ingezetenen – Vennootschappen – Unit-linked polissen

XX is in het Verenigd Koninkrijk geregistreerd als verzekeringsmaatschappij en sluit met haar cliënten – hoofdzakelijk in het Verenigd Koninkrijk gevestigde institutionele pensioenverzekeraars en werkgevers – overeenkomsten die worden aangeduid als „unit-linked polissen”.

Volgens deze overeenkomsten belegt XX de van haar cliënten ontvangen premiebedragen teneinde beleggingsrendementen te genereren, en berust het verzekeringsrisico dat verbonden is aan de tussen de cliënten en derden gesloten pensioenovereenkomsten bij de cliënten.

Het geding gaat over de teruggaaf van de dividendbelasting die in Nederland is geheven over de dividenden die deze vennootschap heeft ontvangen in de jaren 2003 tot en met 2010.

De verwijzende rechter merkt op dat indien XX in Nederland zou zijn gevestigd, er slechts vennootschapsbelasting zou worden geheven over de vergoeding die zij ontvangt voor de jegens haar cliënten verrichte diensten. De verwijzende rechter is van oordeel dat een dergelijk verschil in behandeling tussen ingezetenen en niet-ingezetenen ter zake van in Nederland ontvangen dividenden een beperking van het vrije verkeer van kapitaal in de zin van artikel 63, lid 1, VWEU kan vormen.

Nederland, Duitsland en Spanje hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 63, lid 1, VWEU staat in de weg aan een nationale wettelijke regeling op grond waarvan dividenden die door een ingezeten vennootschap worden uitgekeerd aan een niet-ingezeten vennootschap die ter dekking van toekomstige betalingsverplichtingen in aandelen van de eerstgenoemde vennootschap heeft belegd, zijn onderworpen aan een dividendbelasting van 15 % over het brutobedrag ervan, terwijl dividenden die aan een ingezeten vennootschap worden uitgekeerd zijn onderworpen aan een dividendbelasting die wordt ingehouden aan de bron, die volledig kan worden verrekend met de door deze laatste vennootschap verschuldigde vennootschapsbelasting en die aanleiding kan geven tot teruggaaf, zodat de belastingdruk op die dividenden nihil bedraagt, aangezien de kosten die volgen uit de toename van de toekomstige betalingsverplichtingen van die vennootschap in aanmerking worden genomen bij de berekening van de heffingsgrondslag voor haar vennootschapsbelasting.

Bestuursrecht

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-575/24 (Vodovody a kanalizace Přerov), verwijzing uit **Tsjechië** over **open data, informatieplicht** en **overheidsonderneming**

Brexit

OVERIG

EU en VK ronden technische onderhandelingen over toekomstige samenwerkingsovereenkomst op mededingingsgebied af (ECER)

WIKI

- Wiki Brexit

Civiel

HvJ – ARREST – C-643/23 (Agenciart – Management Artístico) – 14 november 2024 – Portugal – ECLI:EU:C:2024:959 – geen conclusie – arrest

**Richtlijn 2011/7/EU – Bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties – Begrip
,onderneming' – Uitoefening van een zelfstandige beroepsmatige activiteit – Actrice –
Agentuurovereenkomst – Betalingsbevelprocedure**

Verzoekster (Agenciart) is een handelsvennootschap die actief is op het gebied van vertegenwoordiging van artiesten en het beheer van de artistieke loopbaan van de acteurs met wie zij een agentuurovereenkomst heeft gesloten. Tot 30 juni 2017 was verzoekster de agent van de actrice CT.

In mei 2017 is verzoekster met een televisie- en filmproductiebedrijf tot een akkoord gekomen over de deelname van CT aan een televisieserie. Er is overeenstemming bereikt over de voorwaarden en modaliteiten van haar opdracht. Voor de diensten van loopbaanbeheer die aan CT zijn verleend in het kader van de deelname aan de televisieserie heeft verzoekster een factuur uitgereikt. Omdat deze factuur onbetaald bleef, heeft verzoekster een betalingsbevelprocedure ingeleid tegen CT, waar CT zich tegen heeft verzet.

De rechter in eerste aanleg heeft het verzet tegen de executie gegrond verklaard. CT kon niet worden gedagvaard met het oog op tenuitvoerlegging via de betalingsbevelprocedure omdat CT geen onderneming was. Verzoekster heeft hoger beroep ingesteld bij de rechter in tweede aanleg (de verwijzende rechter).

De vraag is of artikel 2, punt 3, van richtlijn 2011/7 aldus moet worden uitgelegd dat een natuurlijke persoon die gewoonlijk als zelfstandige tegen vergoeding het beroep van actrice uitoefent, maar die niet beschikt over een eigen bedrijfsruimte, personeel, gereedschap of uitrusting die verband houden met haar beroepsactiviteit, onder het begrip „onderneming” in de zin van die bepaling valt.

Hof: Artikel 2, punt 3, van richtlijn 2011/7/EU moet aldus worden uitgelegd dat een natuurlijke persoon die gewoonlijk als zelfstandige tegen vergoeding het beroep van actrice uitoefent, maar die niet beschikt over een eigen bedrijfsruimte, personeel, gereedschap of uitrusting die verband houden met haar beroepsactiviteit, onder het begrip „onderneming” in de zin van die bepaling valt.

REGELGEVING

- Richtlijn (EU) 2024/2853 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2024 inzake aansprakelijkheid voor gebrekkige producten en tot intrekking van Richtlijn 85/374/EEG van de Raad, PB L, 2024/2853, 18.11.2024 – EU-productaansprakelijkheidsregels aangepast (ECER)

Consumenten

HvJ – ARREST – C-178/23 (ERB New Europe Funding II) – 7 november 2024 – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:943 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 93/13/EEG – Artikel 47 Handvest EU – Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Doeltreffendheidsbeginsel – Exceptie van gezag van gewijsde – Ambtshalve toetsing

Een consument heeft een kredietovereenkomst gesloten met een kredietinstelling. De consument heeft zonder bijstand van een advocaat beroep ingesteld vanwege oneerlijke bedingen in die overeenkomst. De rechter heeft dit beroep ongegrond verklaard. Dit vonnis is onherroepelijk geworden.

Vervolgens heeft de consument, nu wel vertegenwoordigd door een advocaat, opnieuw beroep ingesteld. De rechter heeft dat beroep toegewezen.

ERB heeft tegen dit vonnis hoger beroep ingesteld bij de verwijzende rechter die heeft bevestigd dat een aantal bedingen oneerlijk waren. Aangezien deze rechter zich niet heeft uitgesproken over de kwestie van het gezag van gewijsde van de eerste rechterlijke beslissing, heeft ERB bij die rechter een buitengewoon beroep tot herziening ingesteld. Dit beroep was gebaseerd op het verzuim van de rechter in hoger beroep om de door ERB aangevoerde procedurele exceptie van het gezag van gewijsde te onderzoeken.

De verwijzende rechter heeft twijfels over de wijze waarop de rechten van de consument moeten worden afgewogen tegen het beginsel van het gezag van gewijsde. Het lijkt erop dat de consument in het kader van de eerste gerechtelijke procedure, waarin hij niet door een advocaat is bijgestaan, niet over de juiste kennis beschikte om zijn rechten te doen gelden.

De vraag is o.a. of gelet op de wijze waarop deze procedure is verlopen, een andere nationale rechter, ondanks het gezag van gewijsde van de eerste rechterlijke beslissing, later kan onderzoeken of de contractuele bedingen waarop die beslissing betrekking heeft mogelijk oneerlijk zijn.

Hof: Artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG, gelezen in het licht van de vierentwintigste overweging ervan, het doeltreffendheidsbeginsel en artikel 47 Handvest moet aldus worden uitgelegd dat het een nationale rechter niet verplicht om na te gaan of de bedingen van een overeenkomst tussen een verkoper en een consument mogelijk oneerlijk zijn wanneer die bedingen reeds zijn onderzocht door een andere nationale rechter wiens beslissing gezag van gewijsde heeft, ook al is de consument voor deze eerste rechter niet bijgestaan door een advocaat, was hij niet aanwezig bij de terechtzitting en heeft hij geen gebruik gemaakt van een hem ter beschikking staand rechtsmiddel, voor zover die beslissing naar behoren aan de consument is betekend met vermelding van de rechtsmiddelen waarover hij beschikte en er geen andere bijzondere redenen in verband met het verloop van die procedure zijn, zoals het ontbreken van een motivering van die beslissing, die de consument hadden kunnen beletten of hem ervan hadden kunnen weerhouden zijn procedurele rechten naar behoren uit te oefenen.

HvJ – ARREST – [C-646/22 \(Compass Banca\)](#) – 14 november 2024 – Italië – [ECLI:EU:C:2024:367](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2005/29/EG – Richtlijn (EU) 2016/97 – Oneerlijke handelspraktijken – Koppelverkoop leningproducten en niet-gerelateerde verzekeringsproducten – Begrip „agressieve handelspraktijk”

Het hoofdgeding betreft een handelspraktijk van Compass Banca, bestaande in het verkopen van een verzekeringspolis aan klanten die reeds op het punt staan een persoonlijke lening af te sluiten bij deze onderneming. De Italiaanse mededingings- en marktautoriteit (AGCM), is van mening dat de klanten in wezen worden „gedwongen” de verzekeringspolis af te sluiten. De vragen gaan o.a. over voorwaarden waaronder een dergelijke handelspraktijk van koppelverkoop als „agressief” en dus als „oneerlijk” in de zin van richtlijn 2005/29 kan worden beschouwd.

Hof: Richtlijn 2005/29/EG moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „gemiddelde consument” in de zin van deze richtlijn moet worden gedefinieerd door uit te gaan van een normaal geïnformeerde en redelijk omzichtige en oplettende consument. Een dergelijke definitie sluit echter niet uit dat de besluitvaardigheid van een persoon kan worden verstoord door vormen van dwang, zoals cognitieve vertekeningen.

Artikel 2, onder j), artikel 5, leden 2 en 5, en de artikelen 8 en 9 van richtlijn 2005/29 moeten aldus worden uitgelegd dat de handelspraktijk waarbij aan de consument gelijktijdig een persoonlijke lening en een niet met die lening verwant verzekeringsproduct worden aangeboden, niet een handelspraktijk is die onder alle omstandigheden agressief is en zelfs niet een handelspraktijk is die onder alle omstandigheden als oneerlijk wordt beschouwd in de zin van deze richtlijn.

Richtlijn 2005/29 moet aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzet tegen een nationale maatregel op grond waarvan een nationale autoriteit, zodra is vastgesteld dat een handelspraktijk van een bepaalde handelaar „agressief” of, meer algemeen, „oneerlijk” is, die handelaar kan verplichten om aan de consument een redelijke bedenktijd te geven tussen de datum van ondertekening van de verzekeringsovereenkomst en die van ondertekening van de leningsovereenkomst, tenzij er andere middelen bestaan die de vrijheid van ondernemerschap minder aantasten en even doeltreffend zijn om een einde te maken aan die „agressieve” of „oneerlijke” praktijk.

Artikel 24, lid 3, van richtlijn (EU) 2016/97 moet aldus worden uitgelegd dat het zich er niet tegen verzet dat een nationale autoriteit van een handelaar wiens framing als „agressief” is aangemerkt in de zin van de artikelen 8 en 9 van richtlijn 2005/29 of, meer algemeen, als „oneerlijk” in de zin van artikel 5, lid 2, van deze richtlijn, vereist dat hij, om een einde te maken aan die praktijk, de consument een redelijke bedenktijd geeft tussen de datums van ondertekening van de betrokken overeenkomsten.

Who is the average consumer? CJEU in Compass Banca (C-646/22) ([ECLB](#))

HvJ – CONCLUSIE – [C-351/23 \(GR REAL\)](#) – 14 november 2024 – A-G Medina – Slowakije – [ECLI:EU:C:2024:950](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Oneerlijke bedingen – Kredietovereenkomst – Hypotheek - Openbare verkoop van gezinshuis voordat de rechter ten gronde het contractuele beding waarop die executie berust, oneerlijk heeft verklaard

Verweerders hebben een kredietovereenkomst gesloten voor de aankoop van een gezinswoning voor henzelf en hun drie kinderen. De bank heeft het volledige bedrag vervroegd opeisbaar verklaard. De bank start een openbare executieverkoop. Verweerders hebben verzocht om de executie op te schorten zolang de procedure ten gronde niet was afgesloten. GR Real koopt het huis bij de openbare verkoop.

GR REAL heeft de nutsvoorzieningen, zoals water en elektriciteit, laten afsluiten omdat verweerders weigerden de woning te verlaten. De vordering tot ontruiming is door de rechter in twee instanties afgewezen omdat ontruiming immoreel zou zijn. De hoogste rechter vernietigt deze uitspraken en verklaart dat rekening moet worden gehouden met het eigendomsrecht van GR REAL.

GR REAL is bij de verwijzende rechter opgekomen tegen het gedeelte van het vonnis van de rechter in eerste aanleg waarin verweerders niet werden verwezen in de proceskosten.

Volgens de verwijzende rechter draait het hoofdgeding om de vraag of de Unierechtelijke bepalingen inzake de bescherming van consumenten van toepassing zijn op de situatie waarin de openbare verkoop heeft plaatsgevonden ondanks het feit dat de consumenten de rechter om bescherming hebben verzocht en de organisator van de verkoop hebben gewezen op de aanhangige gerechtelijke procedure.

De onderhavige zaak gaat o.a. over de gevolgen van beweerde procedurele gebreken op de mogelijkheden voor consumenten om zich na de openbare verkoop te verzetten tegen ontruiming.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG, gelezen in het licht van de artikelen 7 en 47 Handvest EU verzetten zich tegen een nationale wettelijke regeling en een nationale praktijk als aan de orde in het hoofdgeding, die in het kader van de buitengerechtelijke executie van een hypotheek op een onroerend goed die de woning van het gezin van de consument is, enerzijds het mogelijk maken dat de openbare verkoop van dat onroerend goed plaatsvindt voordat de rechter ten gronde het contractuele beding waarop die executie berust, oneerlijk heeft verklaard, hoewel de consument had verzocht om opschorting van de openbare verkoop, en anderzijds niet voorzien in de mogelijkheid om die openbare verkoop nietig te laten verklaren wegens de oneerlijkheid van bedingen in de overeenkomst op grond waarvan de tenuitvoerlegging wordt gevraagd.

Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13, gelezen in het licht van de artikelen 7 en 47 Handvest EU zijn van toepassing op een procedure waarin de succesvolle bidder die een onroerend goed heeft verworven in het kader van een buitengerechtelijke executieprocedure zijn eigendomsrechten geldend tracht te maken, in een situatie waarin de openbare verkoop heeft plaatsgevonden ondanks het feit dat er een gerechtelijke procedure aanhangig is waarbij staking van de openbare verkoop wordt gevorderd en de bidder van die procedure op de hoogte is gesteld, wanneer de bestaande procedurele middelen de consument geen doeltreffende en daadwerkelijke gelegenheid boden om de oneerlijke bedingen door een rechter te laten toetsen en opschorting van de executieprocedure te vorderen voordat de openbare verkoop plaatsvond of om nietigverklaring te vorderen van de openbare verkoop.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-669/24 (Verbraucherzentrale Bundesverband), verwijzing uit **Duitsland** over **Richtlijn (EU) 2018/1972** (Europees wetboek voor elektronische communicatie), **consumentenbescherming** en een bepaling in de **algemene voorwaarden** waarin staat dat Vodafone zich het recht voorbehoudt om de **contractvoorwaarden** naar billijkheid **eenzijdig te wijzigen**
- C-679/24 (UniCredit Bank et Momentum Credit), verwijzing uit Hongarije over **Richtlijn 93/13/EEG**, **leningsovereenkomst in vreemde valuta** en **verjaringstermijn**

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 29 november 2024 – [ECLI:NL:HR:2024:1780](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Prejudiciële beslissing (art. 392 Rv) – Huurprijswijzigingsbeding – Oneerlijk beding? – Gevolgen

De prejudiciële vragen gaan over een huurprijswijzigingsbeding in een huurovereenkomst voor woonruimte in de vrije sector. In algemene voorwaarden bij huurovereenkomsten voor woonruimte in

de vrije sector wordt vaak bepaald dat de huurprijs jaarlijks wordt verhoogd op basis van de door het CBS bepaalde consumentenprijsindex (CPI) plus een – vaste dan wel maximale – opslag van bijvoorbeeld 1%, 3% of 5%. In deze zaken gaat het om een huurprijswijzigingsbeding van maximaal 3% bovenop de consumentenprijsindex.

De prejudiciële vragen gaan over de (on)eerlijkheid van het huurprijswijzigingsbeding en de gevolgen daarvan.

- Hoge Raad: huurprijswijzigingsbeding dat voorziet in jaarlijkse opslag van huurprijs van 3% is in het algemeen niet een oneerlijk beding ([persbericht](#))

NOOT – HvJ 26 september 2024, [C-330/23 \(Aldi-Süd\)](#)

Price reductions to be determined on the basis of the ‘prior price’ (C-330/23 Aldi Süd) ([ECLB](#))

NOOT – HvJ 17 oktober 2024, [C-409/23 \(Arvato\)](#)

CJEU on Buy Now Pay Later (C-409/23): not consumer credit unless it is ([ECLB](#))

OVERIG

- Europese Commissie leidt DSA procedure tegen Temu in en spreekt met consumentenautoriteiten Temu aan op schending consumentenrecht ([ECER](#))
- Raad roept op tot sluiting en vervanging van ODR-platform ([Raad](#))

De Raad heeft een verordening aangenomen om het Europees platform voor onlinegeschillenbeslechting (ODR-platform) te sluiten en de daarmee samenhangende verplichtingen voor overheden en onlinebedrijven weg te nemen. De Raad is het eens met het Commissievoorstel dat het aantal doorverwezen zaken de openbare en particuliere kosten die nodig zijn om het instrument te onderhouden niet rechtvaardigt.

COVID-19

HvJ – ARREST – [C-169/23 \(Másvi\)](#) – 28 november 2024 – Hongarije – [ECLI:EU:C:2024:988](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – COVID-19-certificaat – Gegevens die niet zijn verkregen van de betrokkene – Te verstrekken informatie – Uitzondering op de informatieplicht – Recht om een klacht in te dienen – Bevoegdheid van de toezichthoudende autoriteit – Gerechtvaardigde belangen van de betrokkene – Beveiliging van de verwerking van gegevens

Samenvatting onder: [privacy en persoonsgegevens](#)

WIKI

- [Coronavirus – Europees recht](#)

EHRM factsheets

- [COVID-19 health crisis](#)

Defensie en veiligheid

OVERIG

- Verslag uitgebracht over uitdagingen en aanbevelingen om civiele en militaire en crisisparaatheid van de EU te verbeteren ([ECER](#))
- Aanbeveling van de Raad van 18 november 2024 ter evaluatie van de voortgang die door de deelnemende lidstaten is gemaakt bij het nakomen van de verbintenissen in het kader van de permanente gestructureerde samenwerking (PESCO) [PB C, C/2024/6982](#), 19.11.2024
- Framing Fear ([Verfassungsblog](#))
In the appraisal of international threats, seldom is media discourse included as an essential element of study. This post suggests that no analysis of international or European security is complete without considering the impact of mass media in shaping public perceptions of legal realities.
- Who Let the Bots Out ([Verfassungsblog](#))
As artificial intelligence revolutionizes modern warfare, systems like Israel's Lavender and Ukraine's Clearview AI are transforming combat with precision and efficiency
- European Security and the Threat of 'Cognitive Warfare' ([Verfassungsblog](#))
Alleged threats from outside actors to the information ecosystems of the liberal-democratic societies in Western Europe have prompted policymakers to look for solutions that utilize artificial intelligence. However, such a techno-solutionist framing securitizes and externalizes an issue that is ultimately primarily societal and internal in nature.
- Raad van de Europese Unie beoordeelt opnieuw de voortgang van EU-lidstaten bij het nakomen van hun PESCO-verbintenissen ([ECER](#))

Op 18 november 2024 heeft de Raad een aanbeveling vastgesteld waarin de voortgang wordt beoordeeld die de deelnemende EU-lidstaten hebben geboekt bij het nakomen van de verbintenissen die zij in het kader van de Permanente gestructureerde samenwerking op defensiegebied (PESCO) zijn aangegaan.

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

NOOT – EHRM 27 augustus 2024, [B.D. t. België](#)

B.D. v. Belgium: a revisitation of the (in)adequacy of Belgian internment policy ([Strasbourg observers](#))

EHRM factsheets en guides

- [Hunger strikes in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Prisoners' right to vote](#)
- [Prisoners' health-related rights](#)
- [Detention and mental health](#)
- [Detention conditions and treatment of prisoners](#)
- [Use of force in the policing of demonstrations](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights](#)

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – **ARREST** – [C-503/23 \(Centro di Assistenza Doganale \(Cad\) Mellano\)](#) – 7 november 2024 – Italië – [ECLI:EU:C:2024:933](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Verordening (EU) nr. 952/2013 (Douanewetboek van de Unie) – Richtlijn 2006/123/EG (Dienstenrichtlijn) – Douanevertegenwoordiger – Vrij verrichten van diensten – Centra voor douanebijstand – Territoriale beperking van de activiteit

Samenvatting onder: [Douane](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-658/24 \(Penny Market\)](#), verwijzing uit **Hongarije** over door overheid opgelegde vaste prijs voor bepaalde **levensmiddelen** vanwege een nationale noodsituatie door **oorlog in Oekraïne** en de overeenstemming met de **Dienstenrichtlijn** en de Verordening (EU) nr. 1308/2013 (**GMO landbouwproducten**)
- [C-669/24 \(Verbraucherzentrale Bundesverband\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over **Richtlijn (EU) 2018/1972** (Europees wetboek voor elektronische communicatie), **consumentenbescherming** en een bepaling in de **algemene voorwaarden** waarin staat dat Vodafone zich het recht voorbehoudt om de **contractvoorwaarden** naar billijkheid **eenzijdig te wijzigen**
- [C-653/24 \(Regione Emilia-Romagna\)](#), verwijzing uit **Italië** over **de verlening van vergunningen voor kleine omleidingen voor waterkrachtcentrales** en de verenigbaarheid ervan met de **Dienstenrichtlijn**

OVERIG

- Booking moet vanaf heden voldoen aan Digitale Marktenverordening ([ECER](#))
- Europese Commissie leidt DSA procedure tegen Temu in en spreekt met consumentenautoriteiten Temu aan op schending consumentenrecht ([ECER](#))
- Europese Commissie start openbare raadpleging over DSA regels voor toegang onderzoekers tot gegevens op onlineplatforms ([ECER](#))

Digitalisering, social media en AI

OVERIG

- E. ten Hoor e.a., Het Handvest als kompas voor AI op de werkvloer, in: [AA 2024/0899](#)
- Booking moet vanaf heden voldoen aan Digitale Marktenverordening ([ECER](#))
- Europese Commissie publiceert eerste ontwerp van Praktijkcode AI ([ECER](#))
- Commissie start raadpleging over verbodsbepalingen in AI-wet en definitie van AI-systeem ([ECER](#))
- Europese Commissie leidt DSA procedure tegen Temu in en spreekt met consumentenautoriteiten Temu aan op schending consumentenrecht ([ECER](#))
- Europese Commissie start openbare raadpleging over DSA regels voor toegang onderzoekers tot gegevens op onlineplatforms ([ECER](#))
- Eindadvies toezicht op AI: sectoraal en centraal gecoördineerd ([ECER](#))
- AI must serve humanity in a fair and ethical manner, in conformity with the Council of Europe values,' Damien Cottier says ([COE](#))
- Erosion of trust in democratic institutions and implications of AI for human rights at the heart of PACE President's visit to the UN ([COE](#))
- Of Artificial Intelligence and Fundamental Rights Charters ([Verfassungsblog](#))
- Art. 21 DSA Has Come to Life ([Verfassungsblog](#))
Art. 21 DSA is a new, unusual and interesting framework to settle disputes over online content moderation decisions. By now, the first four online dispute settlement bodies (ODS-bodies) have been certified, and most of them have already started taking cases. In this article, based on recent interviews with representatives from all certified bodies, I will explore how these very first ODS-bodies are set up and which very first experiences they have made.
- Who Let the Bots Out ([Verfassungsblog](#))
As artificial intelligence revolutionizes modern warfare, systems like Israel's Lavender and Ukraine's Clearview AI are transforming combat with precision and efficiency.
- What is Europe doing to protect children and young people from harmful online content? ([COE](#))
- College wordt grondrechtentoezichthouder Artificiële Intelligentie ([college voor de rechten van de mens](#))
Het College voor de Rechten van de Mens (het College) is aangewezen als een grondrechtenautoriteit Artificiële Intelligentie (AI). Dat staat in een brief die de regering stuurde aan de Tweede Kamer.

EHRM – factsheet en guides

- [New technologies](#)

Discriminatie en gelijke behandeling

**EHRM – ARREST – [Ferrero Quintana t. Spanje](#) – 26 november 2024 –[2669/19](#) –
[ECLI:CE:ECHR:2024:1126JUD000266919](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)**

Discriminatie op grond van 'andere status'?– Leeftijdsgrens politie was noodzakelijk en gerechtvaardigd – Geen Schending

Klager is afgewezen voor een functie bij de politie vanwege de leeftijdsgrens van 35 jaar. (Overigens is die grens inmiddels verhoogd naar 38 jaar, en klager is alsnog aangenomen.) Het EHRM overweegt dat klager ongelijk behandeld is op grond van 'andere status' in de zin van artikel

1 van Protocol nr. 12 bij het EVRM. Het doel van de beslissing was echter niet om klager uit te sluiten maar om het behoorlijk functioneren van het politiekorps te waarborgen. Dit was een legitiem doel in de zin van artikel 1 van Protocol nr. 12. Het Hof aanvaardt dat leeftijd een relevante factor is bij het bepalen van fysieke geschiktheid, en de te vervullen taken waren naar hun aard niet administratief, maar operationeel of uitvoerend. Daarbij is het aantal jaren dat de functie nog zou kunnen worden vervuld mede een aspect dat in overweging moet worden genomen. Meer in het algemeen vallen deze kwesties van interne organisatie binnen de beoordelingsvrijheid van de lidstaten; de nationale autoriteiten kunnen beter dan het Hof een leeftijdsgrens bepalen voor toegang tot het politiekorps. De conclusie is dat de leeftijdsgrens noodzakelijk was om de functionele capaciteit van het autonome politiekorps te waarborgen. Het EVRM oordeelt unaniem dat artikel 1 van Protocol nr. 12 niet is geschonden; waarbij drie van de zeven rechters een eigen, instemmende opinie geven.

- e European harmony on age discrimination: judgment of the ECtHR in Ferrero Quintana ([Johan Callewaert](#))

EHRM - factsheets en guides

- [Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#)

Douane, tariefindeling, handel en antidumping

HvJ – ARREST – C-503/23 ([Centro di Assistenza Doganale \(Cad\) Mellano](#)) – 7 november 2024 – Italië – ECLI:EU:C:2024:933 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 952/2013 (Douanewetboek van de Unie) – Richtlijn 2006/123/EG (Dienstenrichtlijn)– Douanevertegenwoordiger – Vrij verrichten van diensten – Centra voor douanebijstand – Territoriale beperking van de activiteit

Cad Mellano biedt diensten op het gebied van douanevertegenwoordiging. Met het oog op de in- en uitvoer van goederen heeft Cad Mellano een overeenkomst gesloten met een vennootschap die beschikt over een entrepot in de provincie Vicenza (Italië), buiten het douanedistrict waar Cad Mellano zijn zetel heeft en erkend is. Cad Mellano heeft de bevoegde douaneautoriteiten dan ook verzocht om erkenning van die bedrijfsruimten.

Dat verzoek is afgewezen omdat een nationaal ministerieel besluit niet toelaat om hun activiteit uit te oefenen buiten het douanedistrict waar zij hun zetel hebben.

Cad Mellano heeft bij de verwijzende rechter, beroep ingesteld tot nietigverklaring van die afwijzing.

Hof: Artikel 18, lid 3, van verordening (EU) nr. 952/2013 verzet zich niet tegen een nationale regeling die de uitoefening van de activiteit van douanevertegenwoordigers die de vorm hebben aangenomen van een kapitaalvennootschap waarvan het statutair doel uitsluitend bestaat in het verlenen van douanebijstand, beperkt tot het douanedistrict waar die vennootschap haar zetel heeft, voor zover die regeling in overeenstemming is met het Unierecht.

Artikel 15, leden 2 en 3, van richtlijn 2006/123/EG verzet zich tegen een nationale regeling die, om de doeltreffendheid van de douanecontroles te waarborgen teneinde douanefraude te voorkomen en de ontvangers van de diensten op het gebied van douanebijstand te beschermen, de uitoefening van de activiteit van douanevertegenwoordigers die de vorm hebben aangenomen van een kapitaalvennootschap waarvan het statutair doel uitsluitend bestaat in het verlenen van douanebijstand, beperkt tot het douanedistrict waar die vennootschap haar zetel heeft, voor zover een dergelijke territoriale beperking niet op een coherente wijze wordt toegepast en de doelstelling om de

doeltreffendheid van die controles te waarborgen zou kunnen worden bereikt met minder beperkende maatregelen.

HvJ – ARREST – C-297/23 P (Harley-Davidson Europe) – 21 november 2024 – ECLI:EU:C:2024:971 – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 654/2014 – Verordening (EU) nr. 952/2013 – Douanewetboek van de Unie – Bindende oorsprongsinlichtingen (BOI) – Niet-preferentiële oorsprong van bepaalde Harley-Davidson-motorrijwielen – Begrip ‘niet economisch verantwoorde be- of verwerking’ – Uitvoeringsbesluit van de Europese Commissie betreffende de intrekking van BOI-beschikkingen – Delegatie van bevoegdheid – Gewettigd vertrouwen – Recht op behoorlijk bestuur – Recht om te worden gehoord

De Verenigde Staten hebben aanvullende douanerechten van 25 % en 10 % ingesteld op respectievelijk de invoer van staal en de invoer van aluminium uit de Unie, teneinde de nationale productie van deze producten te bevorderen en te verhogen. Als reactie op de instelling van die douanerechten heeft de Commissie uitvoeringsverordening 2018/886 vastgesteld, die voorziet in de toepassing van aanvullende douanerechten op de invoer van producten van oorsprong uit de Verenigde Staten, waaronder motorrijwielen. Harley-Davidson Inc. heeft aangekondigd in reactie op deze maatregelen de productie van bepaalde voor de EU-markt bestemde producten te verplaatsen naar haar internationale faciliteiten in een ander land. De Belgische douaneautoriteiten hebben krachtens artikel 33, lid 1, van het douanewetboek van de Unie twee BOI-beschikkingen vastgesteld, waarbij zij hebben erkend en gecertificeerd dat de reeksen motorrijwielen waarop de eerste twee aanvragen voor BOI-beschikkingen betrekking hadden, Thailand als land van oorsprong hadden. De Commissie heeft de Belgische autoriteiten verzocht de eerste twee BOI-beschikkingen in te trekken, omdat de Commissie de in Thailand verrichte be- of verwerkingen niet economisch verantwoord acht.

Harley-Davidson Europe en Neovia Logistics Services International NV vorderen vernietiging van het arrest van het Gerecht in zaak T-324/21 waarbij het beroep tot nietigverklaring is verworpen dat zij hadden ingesteld tegen uitvoeringsbesluit (EU) 2021/563 betreffende de geldigheid van bepaalde beschikkingen inzake bindende oorsprongsinlichtingen dat tot België is gericht.

Hof: de hogere voorziening wordt afgewezen.

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-129/23 en C-567/23 (BG Technik) – 28 november 2024 – Tsjechië – ECLI:EU:C:2024:995 – geen conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 718/2009 – Uitvoeringsverordening (EU) 2021/1367 – Tariefindeling invalidenwagens – Voertuig type SELVO 4800

De zaak gaat over de tariefindeling van voertuigen van het type SELVO 4800, die zijn ingevoerd door BG Technik tussen 2013 en 2015 (C-129/23) en in de loop van 2021 (C-567/23).

Hof: Post 8713 van de gecombineerde nomenclatuur die is opgenomen in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 moet aldus moet worden uitgelegd dat hij geen betrekking heeft op een voertuig op vier wielen, voorzien van een elektromotor, één enkele zitplaats, een verstelbare en draaibare zitting met armsteunen, een afzonderlijke stuurkolom, een automatische elektromagnetische achterwielrem, waarbij de achterwielen zijn ontworpen om kantelen te voorkomen en de rem wordt bediend met behulp van een gesloten ovaal stuur op die stuurkolom, en met een maximumsnelheid boven de 10 km/u, maar niet hoger dan 16 km/u.

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-269/23 P en C-272/23 P – 28 november 2024 – ECLI:EU:C:2024:984 – conclusie – arrest

Verordening (EU) 2016/1037 – Bescherming tegen invoer met subsidiëring uit landen die geen lid zijn van de Europese Unie – Overeenkomst inzake subsidies en compenserende maatregelen van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) – Financiële bijdragen die worden toegekend door China aan ondernemingen naar Egyptisch recht die in handen zijn van Chinese entiteiten en gevestigd zijn in de Chinees-Egyptische zone voor economische en commerciële samenwerking in Suez

Hengshi en Jushi zijn twee vennootschappen die in Egypte zijn gevestigd en overeenkomstig de wetgeving van dat land zijn opgericht. Ze zijn beide een dochteronderneming van een in China gevestigde moedermaatschappij. Deze twee moedermaatschappijen zijn zelf eigendom van en volledig gecontroleerd door een Chinese overheidsbedrijf.

Hengshi en Jushi zijn actief in verschillende aspecten van de productie, verkoop en uitvoer, met name naar de Unie, van glasvezelproducten bestemd voor de automobielindustrie, de scheepsbouw, de luchtvaartindustrie, de windenergiesector en de bouwsector. Zij zijn gevestigd in een geografisch gebied met de naam „Chinees-Egyptische zone voor economische en commerciële samenwerking in Suez”.

De litigieuze verordeningen stellen beide compenserende rechten in op de goederen die door Hengshi en/of Jushi in de Unie worden ingevoerd. In deze verordeningen heeft de Commissie zich op het standpunt gesteld dat Hengshi en Jushi in het kader van de uitvoering van de verschillende in punt 21 van het onderhavige arrest genoemde initiatieven hadden geprofiteerd van een reeks subsidies van de Egyptische overheid.

Hengshi en Jushi hebben beroep ingesteld bij het Gerecht tot nietigverklaring van de litigieuze verordening. Het Gerecht heeft beroep ongegrond verklaard.

Hof: De hogere voorzieningen worden afgewezen.

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-554/23 P en C-568/23 P (Fertilizers Europe) – 28 november 2024 – A-G Medina – ECLI:EU:C:2024:986 – conclusie

Verordening (EU) 2016/1036 – Dumping – Invoer van ammoniumnitraat van oorsprong uit Rusland – Definitieve antidumpingrechten – Verzoek om een nieuw onderzoek in verband met het vervallen van de maatregel – Toereikendheid van het bewijsmateriaal

In zaak T-126/21 heeft het Gerecht uitvoeringsverordening 2020/2100 (betreffende een antidumpingrecht op de invoer van ammoniumnitraat uit Rusland) nietig verklaard naar aanleiding van een nieuw onderzoek bij het vervallen van een maatregel krachtens artikel 11, lid 2, van verordening 2016/1036. Het Gerecht heeft in wezen geoordeeld dat producenten in de Unie die een verzoek om een dergelijk nieuw onderzoek hebben ingediend, ten minste drie maanden vóór het verstrijken van de geldigheidsperiode van de antidumpingmaatregel toereikend bewijs moeten hebben overgelegd dat schadelijke dumping waarschijnlijk is. Dit betekent dat, wanneer eenmaal een verzoek om zo'n nieuw onderzoek door die producenten is ingediend, de Commissie de ontoereikendheid van het bewijs niet kan herstellen binnen die periode van drie maanden.

Zowel de Commissie als Fertilizers Europe stelt zich op het standpunt dat de uitlegging die het Gerecht aan Verordening 2016/1036 heeft gegeven, een ernstige beperking vormt voor het proces van het vergaren van het bewijs dat nodig is om vast te stellen of een nieuw onderzoek in verband met het vervallen van een maatregel, met als mogelijk gevolg de verlenging van de antidumpingmaatregelen, gerechtvaardigd is. Zij betogen dat het Gerecht die bepaling onjuist heeft uitgelegd, of althans ten onrechte zijn eigen wettelijke maatstaven heeft toegepast op de feiten van de zaak in eerste aanleg.

A-G geeft het Hof in overweging: In het licht van bovenstaande analyse geef ik het Hof in overweging het arrest van 5 juli 2023, in zaak T-126/21 te vernietigen; de zaak terug te verwijzen naar het Gerecht.

HvJ – CONCLUSIE – C-745/23 (Alenopik) – 28 november 2024 – A-G Capèta – Estland – ECLI:EU:C:2024:993 – conclusie

Verordening (EU) 2018/1672 – Douanecontrole van liquide middelen die de Europese Unie binnenkomen of verlaten – Methode voor het bepalen van de waarde van de valuta van een derde land voor aangifte doeleinden

Op grond van artikel 3, lid 1, van verordening (EU) 2018/1672 moet een persoon die liquide middelen met een waarde van 10.000 EUR of meer vervoert, die liquide middelen aangeven bij de bevoegde autoriteiten van de lidstaat via welke hij de Europese Unie binnenkomt of verlaat. De verordening zegt echter niets over de methode om de waarde van de valuta van een derde land vast te stellen. Op welke basis kunnen de bevoegde autoriteiten van de lidstaten dan de waarde van de middelen bepalen, in het bijzonder wanneer de Europese Centrale Bank (ECB) geen referentiewisselkoers publiceert?

AG geeft het Hof in overweging: Het is aan de lidstaten om in een dergelijk geval de methode voor een dergelijke valutaomrekening vast te stellen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-659/24 (A-GmbH & Co. KG), verwijzing uit **Duitsland** over de vrijstelling van het uitgebreide **antidumpingrecht** voor de **invoer van hoofdbestanddelen van rijwielen**, in het licht van artikel 14 van **verordening 88/97**

OVERIG

Nederland wil mogelijk nieuw Europees Douaneagentschap huisvesten (bijzonder strafrecht)

Energiemarkt

HvJ – ARREST – C-293/23 (ENGIE Deutschland) – 28 november 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:992 – geen conclusie – arrest

Richtlijn (EU) 2019/944 – Begrippen ‘distributie’, ‘distributiesysteembeheerder’ en ‘distributiesysteem’ – Onderneming die een energie-installatie exploiteert die bestaat uit een warmte-krachtkoppelingsinstallatie en een elektriciteitsnet en die huurders van een wooncomplex voorziet van verwarming, warm water en elektriciteit – Gelijktijdige verkoop van opgewekte elektriciteit – Nationale regeling waarbij de beheerder van een dergelijke installatie wordt vrijgesteld van de verplichtingen die krachtens die richtlijn op distributiesysteembeheerders rusten

Het betreft een geding tussen ENGIE Deutschland en de regulerende instantie over de weigering van Zwickauer Energieversorgung, een distributiesysteembeheerder, om twee elektriciteitsinstallaties van

ENGIE als afnemerinstallaties op zijn systeem aan te sluiten en om de noodzakelijke meetpunten ter beschikking te stellen.

Hof: Artikel 2, punten 28 en 29, en de artikelen 30 tot en met 39 van richtlijn (EU) 2019/944 verzetten zich tegen een nationale regeling op grond waarvan de verplichtingen van een distributiesysteembeheerder niet gelden voor een onderneming die – ter vervanging van het oude distributiesysteem – een energie-installatie bouwt en beheert die is bestemd om verscheidene flatgebouwen, met maximaal 200 wooneenheden, te voorzien van elektriciteit die door warmtekrachtkoppeling wordt geproduceerd en waarvan de jaarlijkse energietransmissie maximaal 1 000 MWh bedraagt, waarbij de kosten van de bouw en het beheer van de energie-installatie worden gedragen door de eindafnemers, de huurders van die woningen, en waarbij die onderneming de geproduceerde elektriciteit aan die afnemers verkoopt, indien die installatie wordt gebruikt voor het transport van hoog-, midden- of laagspanningselektriciteit met het oog op de verkoop ervan aan afnemers en indien geen van de uitdrukkelijk in die richtlijn vastgestelde ontheffingen of afwijkingen van die verplichtingen van toepassing is.

GERECHT – ARREST – T-526/19 RENV (Nord Stream 2/Parlement en Raad) – 27 november 2024 – ECLI:EU:T:2024:864 – arrest

Richtlijn 2009/73/EG – Richtlijn (EU) 2019/692 – Interne markt voor aardgas – Rechtszekerheid – Gelijke behandeling – Evenredigheid – Misbruik van bevoegdheid – Procedurele onregelmatigheden

Verzoekster, Nord Stream 2 AG, vordert nietigverklaring van richtlijn (EU) 2019/692 betreffende de uitbreiding van de regels voor de interne markt voor aardgas tot gaspijpleidingen uit derde landen.

De Raad wordt ondersteund door Estland, Litouwen, Polen de Europese Commissie.

Het Gerecht verwierpt het beroep. Volgens het EU-Gerecht heeft de Uniewetgever het rechtszekerheidsbeginsel en het vertrouwensbeginsel niet geschonden toen deze wetgever bepaalde dat alleen pijpleidingen tussen een lidstaat en een derde land die vóór 23 mei 2019 waren voltooid, in aanmerking konden komen voor de betrokken afwijking voor gaspijpleidingen. De betrokken afwijking is volgens het EU-Gerecht ook niet in strijd met het beginsel van gelijke behandeling.

- EU-Gerecht verwierpt het beroep van Nord Stream 2 tegen de richtlijn houdende uitbreiding van de regels voor de interne markt voor aardgas tot gaspijpleidingen uit derde landen (ECER)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- T-534/24 Gotek (dit keer dus bij het Gerecht na wijziging van de procedureregels), verwijzing uit Kroatië over de verplichting tot voldoening van **accijns op energieproducten**, wanneer de accijnsgoederen vanwege **vervalsing van aankoopfacturen** niet daadwerkelijk in de handel zijn gebracht.
- C-653/24 (Regione Emilia-Romagna), verwijzing uit Italië over **de verlening van vergunningen voor kleine omleidingen voor waterkrachtcentrales** en de verenigbaarheid ervan met de **Dienstenrichtlijn**

OVERIG

What does EU Law say about Banning Fossil Fuel Advertising? ([European law blog](#))

Erfrecht

HvJ – ARREST – C-291/23 (Hantoch) – 7 november 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:938 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 650/2012 – Rechterlijke bevoegdheid – Subsidiaire bevoegdheid op het gebied van erfopvolging – Erflater die op het tijdstip van overlijden zijn gewone verblijfplaats in een derde staat had – Criterium van de plaats van goederen van de nalatenschap in een lidstaat – Beoordeling op het tijdstip van overlijden

Samenvatting onder: IPR

Euthanasie

OVERIG

Dániel Karsai tv. Hungary: further clarification of state obligations in the context of assisted dying ([Strasbourg observers](#))

Familieleven en familierecht

EHRM – ARREST – R.F. e.a. t. Duitsland – 12 november 2024 – 46808/16 – ECLI:CE:ECHR:2024:1112JUD004680816 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Lesbisch stel – Erkenning genetische moeder – Geen schending

Een lesbisch stel krijgt een kind met een donor. De ene moeder is de genetische moeder, de andere moeder is de draagmoeder. Na de geboorte wordt de draagmoeder erkend als moeder. De genetische moeder wil ook erkend worden, maar dat verzoek wordt afgewezen. Ze adopteert het kind en wordt op die manier juridisch erkend als moeder. Ze klagen over de weigering van de Duitse autoriteiten om de genetische moeder te erkennen als een van de ouders. De adoptie herstelt de schade niet. Zij vinden dat zij gediscrimineerd worden ten opzichte van heteroseksuele stellen die een kind krijgen met behulp van gedoneerde eicellen en sperma. Het Hof oordeelt dat de autoriteiten beschikken over een ruime mate van beoordelingsruimte en daarin niet verder zijn gegaan dan nodig. Geen schending van artikel 8 EVRM.

NOOT – HvJ 4 oktober 2024, C-4/23 (Mirin)

Benchmark function of the Convention stressed by the CJEU in Mirin and Real Madrid Club de Fútbol ([Johan Callewaert](#))

EHRM factsheets en case-law guide

- [Children's rights](#)
- [Gestational surrogacy](#)
- [International child abductions](#)
- [Parental rights](#)
- [Protection of minors](#)
- [Reproductive rights](#)
- [Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence](#)
- [Guide on Article 12 ECHR - right to marry](#)

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

HvJ – ARREST – [gevoegde zaken C-758/22 en C-759/22 \(Bayerische Ärzteversorgung e.a.\)](#) – 28 november 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:989 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Economisch en monetair beleid – Europees systeem van nationale en regionale rekeningen – Statistische rapportagevereisten – Pensioenfondsen – Bijzondere pensioenstelsels voor vrije beroepen – Verplichte deelname en premies

De Centrale Bank van Duitsland heeft beroepspensioenverenigingen verplicht financiële informatie door te geven, daar zij van oordeel is dat deze organisaties in hun hoedanigheid van pensioenfonds onderworpen zijn aan verordening 2018/231. De beroepspensioenverenigingen beschouwen zichzelf daarentegen als socialezekerheidsfondsen en menen om die reden te zijn vrijgesteld van het verstrekken van de verlangde informatie. Centraal in deze zaak staat de uitlegging van de nomenclatuur van het ESR 2010.

Hof: De bepalingen van bijlage A bij verordening (EU) nr. 549/2013 moeten aldus worden uitgelegd dat beroepspensioenverenigingen waarvan de werkzaamheden alle hiernavolgende kenmerken hebben, vallen onder het begrip „pensioenfondsen” in de zin van punt 2.105 van die bijlage en bijgevolg in beginsel moeten voldoen aan de statistische rapportageverplichtingen van verordening (EU) 2018/231:

- *de beroepspensioenverenigingen verstrekken uitkeringen bij pensionering, overlijden en invaliditeit;*
- *zij worden autonoom beheerd en hebben een volledige boekhouding;*
- *de overgrote meerderheid van hun leden is wettelijk verplicht om deel te nemen omdat zij een bepaald beroep uitoefenen, en die beroepspensioenverenigingen mogen hun diensten in beginsel niet aan andere personen verlenen;*
- *de hoogte van de aan de deelnemers verstrekte uitkeringen, die niet door de overheid wordt gewaarborgd, hangt af van het bedrag aan betaalde premies en van de prestaties van de betrokken beroepspensioenvereniging op het gebied van vermogensbeheer.*

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-777/22 P en C-789/22 P (ECB/Corneli en Commissie/Corneli) – 21 november 2024 – A-G Kokott – ECLI:EU:C:2024:973 – conclusie

Verordening (EU) nr. 1024/2013 – Richtlijn 2014/59/EU – Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme – Richtlijnconforme uitlegging – Rechterlijk toezicht op de toepassing van nationaal recht door de ECB – Besluit ECB om Banca Carige SpA onder tijdelijk bewind te stellen – Beroep tot nietigverklaring van een minderheidsaandeelhouder – Rechtstreekse en individuele geraaktheid – Voortbestaan van het procesbelang

Met deze gevoegde hogere voorzieningen komen de Europese Centrale Bank (ECB) en de Europese Commissie op tegen een arrest van het Gerecht waarbij het de besluiten van de ECB van 1 januari en 29 maart 2019 nietig heeft verklaard. Met deze besluiten had de ECB Banca Carige SpA onder tijdelijk bewind gesteld en dit tijdelijk bewind verlengd tot en met 30 september 2019.

A-G geeft het Hof in overweging: De hogere voorzieningen in de gevoegde zaken C-777/22 P en C-789/22 P worden afgewezen.

HvJ – CONCLUSIE – C-745/23 (Alenopik) – 28 november 2024 – A-G Capèta – Estland – ECLI:EU:C:2024:993 – conclusie

Verordening (EU) 2018/1672 – Douanecontrole van liquide middelen die de Europese Unie binnenkomen of verlaten – Methode voor het bepalen van de waarde van de valuta van een derde land voor aangiftedoeleinden

Samenvatting onder: Douane

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-611/24 (Upravitelni savet na Balgarska narodna banka), verwijzing uit **Bulgarije** over het **ontslag van een lid van de raad van bestuur** (tevens vicepresident) van een **nationaal centrale bank**, onder verwijzing naar Protocol (nr. 4) betreffende de **statuten van het Europees stelsel van centrale banken en van de ECB**.

OVERIG

Definitief vastgestelde EU-regels moeten openbare kapitaalmarkten in de EU aantrekkelijker maken voor EU-ondernemingen (ECER)

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

GERECHT – ARREST – T-571/23 (Uss/Raad) – 20 november 2024 – ECLI:EU:T:2024:839 – arrest

Verordening (EU) nr. 269/2014 – Besluit 2014/145/GBVB – Beperkende maatregelen – Bevriezing tegoeden – Oekraïne – Plaatsing en handhaving van verzoekers naam op de lijst – Begrip ‘zakenlieden die betrokken zijn bij economische sectoren die een aanzienlijke bron van inkomsten vormen voor de regering van de Russische Federatie’ – Beoordelingsfout – Misbruik van bevoegdheid – Misbruik van recht – Evenredigheid

Verzoeker heeft de Russische nationaliteit en is eigenaar van een belangrijke Siberische onderneming. In juni 2023 heeft de Raad verzoekers naam toegevoegd aan de lijst in de bijlage bij gewijzigd besluit 2014/145 en aan die in bijlage I bij gewijzigde verordening nr. 269/2014. Verzoeker verzoekt het Gerecht om de bestreden handelingen nietig te verklaren voor zover zij hem betreffen. Het Gerecht verwerpt het beroep.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-619/24 (Hauptzollamt Düsseldorf), verwijzing uit **Duitsland** over de **inbeslagneming van een personenauto** die naar Duitsland is vervoerd door een **man met een Russische nationaliteit die in Duitsland woont**, in het kader van **verordening 833/2014** en de **evenredigheid**.

EHRM factsheets en guides

- Conscientious objection
- Freedom of religion
- Religious symbols and clothing
- Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion

Geneesmiddelen

GERECHT – ARREST – T-223/20 (Orion oyj/Commissie) – 13 november 2024 – ECLI:EU:T:2024:822 – arrest

Richtlijn 2001/83/EG – Geneesmiddelen voor menselijk gebruik – Generieke geneesmiddelen – Referentiegeneesmiddel

Verzoekster, Orion Oyj, vordert nietigverklaring van uitvoeringsbesluit C(2020) 942 (final) van de Europese Commissie van 13 februari 2020 tot verlening van een vergunning voor het in de handel brengen van het geneesmiddel voor menselijk gebruik „Dexmedetomidine Accord”.

Het eerste middel betreft schending van artikel 10, lid 1, en lid 2, onder a), van richtlijn 2001/83 doordat Precedex is aanvaard als referentiegeneesmiddel hoewel de Tsjechische VHB voor dat geneesmiddel niet is verleend in overeenstemming met het Unierecht, met name artikel 12, lid 2, van verordening nr. 726/2004 en artikel 8, lid 3, van richtlijn 2001/83.

Het Gerecht oordeelt dat de Commissie ten tijde van de vaststelling van het bestreden besluit over aanwijzingen beschikte dat kon worden betwijfeld of Precedex in aanmerking kwam als referentiegeneesmiddel. Bijgevolg moet het eerste middel worden aanvaard en moet het bestreden besluit nietig worden verklaard, zonder dat de andere middelen hoeven te worden onderzocht.

Gerecht: Uitvoeringsbesluit C(2020) 942 (final) van de Europese Commissie van 13 februari 2020 tot verlening van een vergunning voor het in de handel brengen van het geneesmiddel voor menselijk gebruik „Dexmedetomidine Accord” wordt nietig verklaard.

Gewasbeschermingsmiddelen en biociden

GERECHT – ARREST – T-449/22 (Evonik Operations/Commissie) – 27 november 2024 – ECLI:EU:T:2024:866 – arrest

Verordening (EG) nr. 1272/2008 – Milieu – Bescherming menselijke gezondheid – Etikettering en verpakking van bepaalde stoffen en mengsels – REACH – Ontbreken openbare raadpleging over het advies van het Comité risicobeoordeling van ECHA – Geen effectbeoordeling

Verzoekster, Evonik Operations GmbH, vordert nietigverklaring van gedelegeerde verordening (EU) 2022/692 tot wijziging van verordening (EG) nr. 1272/2008 voor wat betreft de geharmoniseerde indeling en etikettering van de stof silaanamine, 1,1,1-trimethyl-N-(trimethylsilyl)-, hydrolyseproducten met silica; pyrogeen, synthetisch amorf, nano siliciumdioxide met behandeld oppervlak.

De Commissie wordt ondersteund door het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA).

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

Gezondheid, levensmiddelen en etikettering

GERECHT – ARREST – T-189/21 (Aloe Vera of Europe)/Commissie – 13 november 2024 – ECLI:EU:T:2024:802 – arrest

Verordening (EU) 2021/468 – Bijlage III van verordening (EG) nr. 1925/2006 – Verbod op bereidingen van de bladeren van aloësoorten die hydroxyantraceenderivaten bevatten – HAD

Verzoekster is een vennootschap naar Nederlands recht en verkoopt gel van deze plant in de vorm van dranken.

Een van de lagen van aloë vera bevat HAD, dat op grote schaal wordt gebruikt in voedingssupplementen en kruidengeneesmiddelen vanwege hun laxatieve werking.

De Commissie heeft de Europese Autoriteit voor voedselveiligheid (EFSA) verzocht om alle beschikbare informatie over de veiligheid van het gebruik van HAD in levensmiddelen te beoordelen. Zij heeft die autoriteit ook verzocht een aanbeveling te doen over de dagelijkse inname van HAD die geen aanleiding geeft tot bezorgdheid over mogelijke schadelijke gevolgen voor de gezondheid van de bevolking in het algemeen of in voorkomend geval voor specifieke kwetsbare groepen in de bevolking.

Voor haar verzoek heeft de Commissie zich met name gebaseerd op artikel 8, leden 1 en 2, van verordening nr. 1925/2006, en op uitvoeringsverordening (EU) nr. 307/2012. De conclusie van EFSA in een wetenschappelijk advies is dat HAD in vitro genotoxisch is gebleken.

Gerecht: Artikel 1, punt 1, derde vermelding, van verordening (EU) 2021/468, op grond waarvan „bereidingen van de bladeren van aloësoorten die hydroxyantracene-derivaten bevatten” zijn opgenomen in bijlage III, deel A, bij verordening (EG) nr. 1925/2006 wordt nietig verklaard.

Zie ook: [T-302/21 \(Aboca\)](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-657/24 \(Kyberg Pharma\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over gezondheidsclaim en de vraag of het begrip 'etikettering' van een levensmiddel ook ziet op de **schriftelijke reclame** voor dat levensmiddel.

OVERIG

Europese Rekenkamer brengt verslag uit over voedsletikettering ([ECER](#))

Godsdienstvrijheid

EHRM – ARREST – [Lindholm and the Estate after Leif Lindholm t. Denemarken](#) – 5 november 2024 – [25636/22](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1105JUD002563622](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Artikel 9 EVRM – Bloedtransfusie Jehova-getuigen tegen wil patiënt – Geen schending

De echtgenoot van klagster is in het ziekenhuis overleden na een val van het dak. Hij droeg een weigeringskaart voor bloedtransfusie (hierna: bloedweigeringskaart) bij zich vanwege zijn geloof. Klagster en haar man zijn Jehova-getuigen. Ondanks deze “bloedweigeringskaart” heeft in het ziekenhuis een bloedtransfusie plaatsgevonden.

Klagster is een rechtszaak begonnen vanwege de bloedtransfusie tegen de wil van haar man. Het Hooggerechtshof heeft geoordeeld dat de artsen de bloedtransfusie zo lang mogelijk hebben uitgesteld totdat zij het nodig achtten om zijn leven te redden. Volgens klagster is dit arrest in strijd met de artikelen 8 (recht op eerbiediging van privéleven en familie- en gezinsleven) en 9 (vrijheid van godsdienst) EVRM.

Het Hof oordeelt dat er geen sprake is van schending van artikel 8 EVRM gelezen in het licht van artikel 9 EVRM. De aangevochten inmenging kan worden beschouwd als “noodzakelijk in een democratische samenleving” en als evenredig aan de nagestreefde doelen, namelijk van de bescherming van de gezondheid. De autoriteiten van de verwerende staat hebben gehandeld binnen hun beoordelingsmarge rekening houdend met de criteria die zijn vastgesteld in de rechtspraak van het Hof.

 Jehovah's Witnesses and the right to refuse medical treatment: [Lindholm](#) ([law&religion](#))

NOOT – EHRM 17 september 2024, [Pindo Mulla t. Spanje](#)

Pindo Mulla v. Spain – Blood Transfusions to Jehovah's Witnesses: is Protecting Personal Autonomy Through Procedural Justice Enough? ([Strasbourg observers](#))

Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa

HvJ – ARREST – [C-432/22 \(P.T.\)](#) – 28 november 2024 – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2024:987](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Kaderbesluit 2004/757/JBZ – Kaderbesluit 2008/841/JBZ – Artikel 51, lid 1, Handvest EU – Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Strafprocedure tegen meerdere personen – Schikking – Goedkeuring door ad-hoc-kamer – Instemming van de andere verdachten

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

OVERIG

- E. ten Hoor e.a., Het Handvest als kompas voor AI op de werkvloer, in: [AA 2024/0899](#)
- College wordt grondrechtentoezichthouder Artificiële Intelligentie ([college voor de rechten van de mens](#))
- The Tail That Wags the Dog ([verfassungsblog](#))
In Opinion 2/13 the Court of Justice held that accession to the ECHR must not interfere with the operation of the principle of mutual trust as this would affect the autonomy of EU law. I offer a different reading: mutual trust is not a general principle capable of having autonomous legal effects.
- The Good, the Bad and the Ugly ([Verfassungsblog](#))
In its recent decision in ST v Frontex the CJEU missed once again an opportunity to review Frontex's conduct in light of human rights standards.
- Two Courts, Two Visions ([Verfassungsblog](#))
The diverging standards of protection concerning the right to a fair trial, as interpreted by the CJEU and the ECtHR, remain a critical obstacle to the EU's renewed attempt at accession to the ECHR
- Enhancing Fundamental Rights Protection ([Verfassungsblog](#))
The EU should ensure fundamental rights' compatibility of EU legislation before its adoption. To that effect, we propose three distinct paths to improve the EU control mechanisms.
- Stuck Between Unity and Diversity ([Verfassungsblog](#))
The role of the EU Charter in disputes concerning fundamental rights standards between the EU and Member States has been characterized by ambiguity ever since the Charter's inception. As the EU deepens integration of Member States to effectively face the challenges ahead, I advocate for a pluralistic interpretation of Article 53 of the Charter that allows for a greater degree of accommodation of national particularities.

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 13 ECHR – Right to an effective remedy](#)
- [Guide on Article 1 ECHR - Obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- [Guide on Article 46 ECHR - Binding force and execution of judgments](#)

WIKI

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen

OVERIG

- Governments can do more to stop violence against women by using the Istanbul Convention's definition of rape ([COE](#))
- Verklaring Europese Commissie en Hoge Vertegenwoordiger uitgebracht voor de uitbanning van geweld tegen vrouwen ([ECER](#))
- Third of women in the EU have experienced physical violence ([EC](#))

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – C-230/23 (Reprobel) – 14 november 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:951 – conclusie – arrest

Richtlijn 2001/29/EG – Reproductierecht – Entiteit die door de staat is belast met inning en verdeling van billijke compensatie – Bijzondere bevoegdheden die verder gaan dan EU recht voorschrijft – Rechtstreekse werking van richtlijnen

Copaco distribueert o.a. kopieerapparatuur aan bedrijven en consumenten. Daarover was zij reprografievergoeding verschuldigd.

In het arrest Hewlett-Packard Belgium heeft het Hof geoordeeld dat artikel 5, lid 2, onder a) en b), van richtlijn 2001/29 zich in beginsel verzet tegen een regeling als de Belgische regeling, die een forfaitaire vergoeding met een evenredige vergoeding combineert, zonder te voorzien in mechanismen om het bedrag van de vergoeding aan te passen aan de schade die de rechthebbenden daadwerkelijk hebben geleden. Als gevolg van voornoemd arrest heeft Copaco geweigerd om de facturen te voldoen die Reprobel aan haar heeft uitgereikt

Reprobel heeft Copaco gedagvaard en daarbij verzocht om betaling van de verschuldigde reprografievergoeding, vermeerderd met de daarover verschuldigde rente en een schadevergoeding. Copaco betoogt voor de verwijzende rechter dat artikel 5, lid 2, onder a) en b), van richtlijn 2001/29 rechtstreekse werking heeft en dat Reprobel een entiteit van de staat is waartegen deze werking kan worden ingeroepen. Reprobel betwist beide beweringen.

Kan rechtstreekse werking kan worden toegekend aan bepalingen van een richtlijn die weliswaar van facultatieve aard zijn, maar waarbij de betrokken lidstaat heeft beslist deze ten uitvoer te leggen? Kan de rechtstreekse werking van een bepaling van een richtlijn worden ingeroepen tegen een particuliere entiteit die door een lidstaat is belast met het vervullen van taken van algemeen belang? Het HvJ beantwoordt beide vragen bevestigend.

Hof: Artikel 5, lid 2, onder a) en b), van richtlijn 2001/29/EG moet aldus worden uitgelegd dat een particulier bij de nationale rechter aan een entiteit die door een lidstaat is belast met de inning en verdeling van de billijke compensaties die overeenkomstig deze bepaling zijn vastgesteld, kan

tegenwerpen dat de nationale regeling die in deze compensaties voorziet in strijd is met Unierechtelijke bepalingen die rechtstreekse werking hebben, wanneer een dergelijke entiteit voor de vervulling van deze taak van algemeen belang over bijzondere bevoegdheden beschikt die verder gaan dan die welke voortvloeien uit de regels die in de betrekkingen tussen particulieren gelden.

Artikel 5, lid 2, onder a) en b), van richtlijn 2001/29 moet aldus worden uitgelegd dat het rechtstreekse werking heeft, zodat een particulier zich bij onjuiste omzetting van deze bepaling daarop kan beroepen om de toepassing te verhinderen van nationale regels die hem verplichten om een vergoeding ter billijke compensatie te betalen die in strijd met deze bepaling is opgelegd.

- ⓔ Prejudiciële vragen over rechtstreekse werking van een richtlijn voor een privaatrechtelijke vereniging ([IE-forum](#))
- ⓔ HvJ EU: Particulier kan tegenwerpen dat nationale billijke vergoedingsregeling in strijd is met InfoSoc-Richtlijn ([Boek9](#))

GERECHT – ARREST – T-82/24 (Administration of the State Border Guard Service of Ukraine/EUIPO (RUSSIAN WARSHIP, GO FK YOURSELF) – 13 november 2024 – ECLI:EU:T:2024:821 – [persbericht](#) – [arrest](#)**

Verordening (EU) 2017/1001 – Artikel 7, lid 1, onder b) – Uniemerkt – Aanvraag voor Uniebeeldmerk RUSSIAN WARSHIP, GO FK YOURSELF – Politieke slogan – Absolute weigeringsgrond – Geen onderscheidend vermogen**

De rechtsvoorganger van verzoekster heeft bij het EUIPO een Uniemerkaanvraag ingediend voor het volgende beeldteken: RUSSIAN WARSHIP, GO F**K YOURSELF. De aanvraag is afgewezen. In laatste instantie heeft het EUIPO het beroep verworpen omdat het aangevraagde merk elk onderscheidend vermogen miste voor de betrokken waren en diensten en de inschrijving ervan dus krachtens artikel 7, lid 1, onder b), van verordening 2017/1001 moest worden geweigerd. Verzoekster verzoekt het Gerecht de bestreden beslissing te vernietigen. Het Gerecht verwerpt het beroep.

- ⓔ Intellectual property: the figurative sign consisting of the phrase 'RUSSIAN WARSHIP, GO F**K yourself' in Russian and English cannot be registered as an EU trade mark ([persbericht](#))
- ⓔ Aanvraag uniebeeldmerk 'Russian Warship, Go F**k Yourself' terecht afgewezen ([IE forum](#))

GERECHT – ARREST – T-426/23 (Chiquita Brands/EUIPO) – ECLI:EU:T:2024:807 – [persbericht](#) – [arrest](#) (Engelse taalversie)

Verordening 2017/1001EU – Nietigheidsprocedure – EU-beeldmerk dat blauw en geel ovaal weergeeft – Absolute nietigheidsgrond – Ontbreken onderscheidend vermogen

Chiquita Brands LLC, vordert vernietiging van het besluit van het EUIPO (Case R 2243/2021-1).

- ⓔ The General Court confirms that Chiquita Brands's blue and yellow oval is not eligible for protection as an EU trade mark in respect of fresh fruits ([persbericht](#))
- ⓔ [Guest post] EU General Court invalidates Chiquita trade mark for bananas as it considers it devoid of distinctive character ([IPKat](#))
- ⓔ Nietigverklaring beeldmerk Chiquita in categorie vers fruit ([IE-forum](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad – 8 november 2024 – ECLI:NL:HR:2024:1603

Richtlijn 2001/29/EG (Auteursrechtlijn) – Publicatie door de Stichting c.s. van in Nederland nog auteursrechtelijk beschermd werk van Anne Frank op website – Geo-blocking – Mededeling aan het publiek

Het geschil gaat over de publicatie op een website van een nieuwe wetenschappelijke online editie van het dagboek van Anne Frank. Op delen van de versies A en B van het dagboek (hierna ook: het werk) heeft het Anne Frank Fonds in Nederland nog tot 2037 het auteursrecht. In een aantal andere landen, waaronder België, is het auteursrecht op het werk al in 2016 vervallen.

In dit geding is aan de orde of de Stichting c.s. met de publicatie inbreuk maken op het auteursrecht van het Anne Frank Fonds in Nederland. In dat kader dient o.a. de vraag te worden beantwoord of door het hanteren van geografische toegangsblokkering (hierna ook: geo-blocking), waardoor de website niet toegankelijk is vanaf een IP-adres in Nederland, wordt voorkomen dat met die publicatie een mededeling aan het publiek in Nederland wordt gedaan als bedoeld in art. 3 lid 1 van Richtlijn 2001/29/EG¹.

Prejudiciële vragen:

1. *Moet art. 3 lid 1 Auteursrechtlijn zo worden uitgelegd dat een publicatie van een werk op internet slechts kan worden aangemerkt als een mededeling aan het publiek in een bepaald land als de publicatie tot het publiek in dat land is gericht? Zo ja, welke factoren moeten bij de beoordeling daarvan in aanmerking worden genomen?*

2. *Kan sprake zijn van een mededeling aan het publiek in een bepaald land als door middel van (state of the art) geo-blocking is bewerkstelligd dat de website waarop het werk is gepubliceerd door het publiek in dat land alleen kan worden bereikt door het omzeilen van de blokkeringsmaatregel met behulp van een VPN- of soortgelijke dienst? Is daarbij van belang in welke mate het publiek in het geblokkeerde land bereid en in staat is zich via zodanige dienst toegang tot de desbetreffende website te verschaffen? Maakt het voor de beantwoording van deze vraag verschil of naast de maatregel van geo-blocking nog andere maatregelen zijn getroffen om de toegang tot de website voor het publiek in het geblokkeerde land te belemmeren of te ontmoedigen?*

3. *Indien de mogelijkheid tot omzeiling van de blokkerende maatregel meebrengt dat het op internet gepubliceerde werk aan het publiek in het geblokkeerde land wordt medegedeeld in de zin van art. 3 lid 1 Auteursrechtlijn, wordt die mededeling dan gedaan door degene die het werk op internet heeft gepubliceerd, hoewel voor het kennismaken van die mededeling de tussenkomst van de aanbieder van de betrokken VPN- of soortgelijke dienst vereist is?*

- Definitieve prejudiciële vragen aan het HvJ over mededeling aan het publiek en de rol van geo-blocking in Anne Frank-zaak ([IE-forum](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-598/24 \(Gândul Media Network\)](#), verwijzing uit Roemenië over **auteursrecht**, en de rechten die van toepassing zijn op een **bericht dat op Facebook is geplaatst**.

NOOT – HvJ 24 oktober 2024, [C-227/23 \(Kwantum\)](#)

- EU-Hof: lidstaten moeten kunstwerken op grondgebied van de Unie beschermen ongeacht het land van oorsprong van die werken of de nationaliteit van hun auteur ([ECER](#))
- Article Bernt Hugenholtz: Everything is harmonized. The CJEU's decision in *Kwantum v. Vitra* ([IE-forum](#))

REGELGEVING

- Verordening (EU) 2024/2822 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2024 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 6/2002 van de Raad betreffende Gemeenschapsmodellen en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 2246/2002 van de Commissie, [PB L, 2024/2822, 18.11.2024](#)
- Richtlijn (EU) 2024/2823 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2024 inzake de rechtsbescherming van modellen (herschikking), [PB L, 2024/2823, 18.11.2024](#) - EU-regels inzake gemeenschapsmodellen geactualiseerd ([ECER](#))

OVERIG

- Europese Commissie en EUIPO publiceren gezamenlijk verslag 2023 over de handhaving van intellectuele eigendomsrechten ([ECER](#))
- Europese Commissie publiceert eerste ontwerp van Praktijkcode AI ([ECER](#))

Belangrijke aspecten van de Praktijkcode zijn onder meer details over transparantie en handhaving van auteursrechtgerelateerde regels voor aanbieders van AI-modellen voor algemene doeleinden, alsmede het vastleggen van een taxonomie van (systeem)risico's.

Insolventie

HvJ – ARREST – [Gevoegde zaken C-289/23 \(Corván\)](#) en [C-305/23 \(Bacigán\)](#) – 7 november 2024 – Spanje – [ECLI:EU:C:2024:934](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn (EU) 2019/1023 – Insolventie natuurlijke personen – Kwijtschelding – Uitsluiting van specifieke categorieën van schuldvorderingen van kwijtschelding van schuld – Goede trouw schuldenaar

Deze verzoeken zijn ingediend in het kader van gedingen tussen twee insolvent geworden natuurlijke personen en de Spaanse belastingdienst (AEAT), betreffende een verzoek om kwijtschelding van schuld dat door de schuldenaars is ingediend in de loop van de tegen hen ingeleide insolventieprocedure. De AEAT heeft zich verzet tegen de aanvragen voor kwijtschelding van schuld op grond van kwade trouw (zaak C-289/23) of oneerlijkheid (C-305/23) van de schuldenaar en heeft er ook op gewezen dat publiekrechtelijke schuldvorderingen uitgesloten zijn van kwijtschelding van schuld.

Deze zaak biedt het Hof de gelegenheid om te verduidelijken over welke speelruimte de lidstaten beschikken bij de omzetting van artikel 23, leden 1, 2 en 4, van richtlijn 2019/1023, waarin respectievelijk is vastgelegd dat zij bepalingen moeten vaststellen die de toegang tot kwijtschelding van schuld weigeren of beperken in geval van oneerlijkheid of kwade trouw van de schuldenaar, dat zij deze toegang kunnen weigeren of beperken op grond van bepaalde gedragingen van de schuldenaar en dat zij bepaalde specifieke categorieën schulden kunnen uitsluiten van het mechanisme van volledige kwijtschelding van schuld.

Hof: Artikel 23, lid 2, van richtlijn (EU) 2019/1023 moet aldus worden uitgelegd dat de erin opgenomen lijst van omstandigheden niet uitputtend is en dat de lidstaten, in het kader van de omzetting van die richtlijn in hun nationale recht, de mogelijkheid hebben om bepalingen vast te stellen die de toegang tot kwijtschelding van schuld verder beperken dan de eerdere nationale regeling, door weigering of beperking van de toegang tot kwijtschelding van schuld, door intrekking van kwijtschelding van schuld, of door verlenging van de termijnen voor het verkrijgen van volledige kwijtschelding van schuld of van

de beroepsverboden in andere omstandigheden dan de in dit artikel 23, lid 2 opgesomde omstandigheden, mits deze omstandigheden welomschreven zijn en dergelijke afwijkingen naar behoren zijn gerechtvaardigd.

Artikel 23, leden 1 en 2, van richtlijn 2019/1023 verzet zich tegen een nationale regeling die, in het kader van de omzetting van die richtlijn, verplicht dat na een insolventieprocedure niet-bevoorrechte publiekrechtelijke schuldvorderingen worden betaald om in aanmerking te komen voor kwijtschelding van schuld, de toegang tot kwijtschelding van schuld uitsluit in omstandigheden waarin de schuldenaar nalatig of onvoorzichtig is geweest zonder evenwel oneerlijk of te kwader trouw te hebben gehandeld, en diezelfde toegang uitsluit wanneer de schuldenaar in de tien jaar voorafgaand aan de kwijtscheldingsaanvraag bij definitief administratief besluit een sanctie is opgelegd voor een bijzonder ernstige inbreuk op de belastingwetgeving, of een inbreuk op de socialezekerheidswetgeving of de maatschappelijke orde, of wanneer binnen diezelfde termijn jegens hem een definitief besluit tot uitbreiding van aansprakelijkheid is vastgesteld, tenzij die schuldenaar zijn fiscale en sociale schulden op de datum van indiening van die aanvraag volledig heeft voldaan, mits dergelijke afwijkingen naar behoren zijn gerechtvaardigd krachtens het nationale recht.

Artikel 23, lid 2, van richtlijn 2019/1023 verzet zich tegen een nationale regeling die de toegang tot kwijtschelding van schuld in een concreet geval uitsluit, zonder dat deze uitsluiting door de nationale wetgever naar behoren is gerechtvaardigd.

Artikel 23, lid 4, van richtlijn 2019/1023 moet aldus worden uitgelegd dat de daarin opgenomen lijst van specifieke categorieën schuldvorderingen niet uitputtend is en dat de lidstaten andere dan de in deze bepaling genoemde categorieën van schuldvorderingen kunnen uitsluiten van de kwijtschelding van schuld, mits een dergelijke uitsluiting naar behoren is gerechtvaardigd krachtens het nationale recht.

Artikel 23, lid 4, van richtlijn 2019/1023 verzet zich niet tegen een nationale omzettingsregeling die voorziet in een algemene uitsluiting van de kwijtschelding van schuld van publiekrechtelijke schuldvorderingen op grond dat de voldoening van die schuldvorderingen van bijzonder belang is voor een rechtvaardige en solidaire samenleving die is gebaseerd op de rechtsstaat, behoudens in een zeer beperkt aantal omstandigheden en voor geringe bedragen, ongeacht de aard van die schuldvorderingen en de omstandigheden waarin zij zijn ontstaan, en die bijgevolg de draagwijdte beperkt van de nationale bepalingen inzake kwijtschelding van schuld die vóór de vaststelling van die regeling op deze categorie van schuldvorderingen van toepassing waren, mits een dergelijke afwijking naar behoren is gerechtvaardigd krachtens het nationale recht.

Artikel 23, lid 4, van richtlijn 2019/1023 verzet zich niet tegen een nationale regeling die een algemene regel vaststelt op grond waarvan de kwijtschelding van publiekrechtelijke schuldvorderingen is uitgesloten voor zover daarbij publieke schuldeisers worden bevoordeeld ten opzichte van andere schuldeisers, mits een dergelijke uitsluiting naar behoren is gerechtvaardigd krachtens het nationale recht.

Artikel 23, lid 4, van richtlijn 2019/1023 verzet zich niet tegen een nationale regeling die bepaalt dat de kwijtschelding van schuld voor een specifieke categorie schuldvorderingen wordt beperkt door de invoering van een plafond waarboven geen kwijtschelding wordt verleend, zonder dat dit plafond wordt vastgesteld op basis van het bedrag van de betrokken schuld, mits deze beperking naar behoren is gerechtvaardigd krachtens het nationale recht.

Richtlijn 2019/1023 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een nationale wetgever besluit gebruik te maken van de in artikel 1, lid 4, van deze richtlijn geboden mogelijkheid en de toepassing van de procedures die tot kwijtschelding van schuld voor insolvente ondernemers leiden uit te breiden tot insolvente natuurlijke personen die geen ondernemers zijn, de op grond van die uitbreiding op deze natuurlijke personen toepasselijke regels in overeenstemming moeten zijn met titel III van deze richtlijn.

HvJ – ARREST – C-394/22 (Oilchart International) – 14 november 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:952 – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1215/2012 — Verordening (EG) nr. 1346/2000 – Insolventieprocedure – Vordering die strekt tot betaling van een schuldvordering die wordt ingesteld nadat de faillissement

Samenvatting onder: IPR

IPR

HvJ – ARREST – C-394/22 (Oilchart International) – 14 november 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:952 – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1215/2012 — Verordening (EG) nr. 1346/2000 – Insolventieprocedure – Bevoegdheid kennisnemen vordering betaling schuld na faillissement in andere lidstaat

Oilchart heeft in opdracht van OWB brandstof geleverd aan een schip dat lag afgemeerd in Nederland. De factuur van ongeveer 107 229,44 EUR is onbetaald gebleven. De vordering is in België ingesteld nadat de insolventieprocedure in Nederland was geopend.

De vraag is o.a. het hof van beroep Antwerpen, waarbij de insolventieprocedure niet is geopend, bevoegd kan zijn om kennis te nemen van de vordering van Oilchart tot betaling van de betrokken factuur.

Deze zaak stelt het Hof wederom in de gelegenheid zijn rechtspraak over de afbakening tussen de werkingssfeer van verordening (EU) nr. 1215/2012 en die van verordening (EG) nr. 1346/2000 verder te verfijnen.

Valt de vordering die de schuldeiser bij een andere nationale rechter dan de rechter van de insolventieprocedure heeft ingesteld met betrekking tot een factuur die ter verificatie bij de curator is ingediend, binnen de werkingssfeer van de insolventieverordening of van de Brussel I bis-verordening valt.

Nederland heeft schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 1, lid 2, onder b), van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat het niet van toepassing is op een in een lidstaat tegen een vennootschap ingestelde vordering tot betaling van geleverde goederen waarin geen melding wordt gemaakt van de eerder in een andere lidstaat tegen die vennootschap geopende insolventieprocedure, noch van het feit dat de betreffende schuldvordering reeds is ingediend in de boedel van de failliet verklaarde vennootschap.

- e** EU-Hof wijst arrest inzake de afbakening van de Brussel I bis-verordening en de Insolventieverordening (ECER)

HvJ – ARREST – C-291/23 (Hantoch) – 7 november 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:938 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 650/2012 – Subsidiaire bevoegdheid op het gebied van erfopvolging – Erflater die op het tijdstip van overlijden zijn gewone verblijfplaats in een derde staat had – Criterium van de plaats van goederen van de nalatenschap in een lidstaat – Beoordeling op het tijdstip van overlijden – Rechterlijke bevoegdheid

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen LS en PL betreffende de nalatenschap van een in Egypte overleden persoon. LS en PL zijn de bloedverwanten in neergaande lijn van de erflater en PL is de enige erfgenaam krachtens testament. De erflater is geboren in Egypte en heeft jarenlang in Duitsland gewoond en gewerkt, waar hij ook een gezin heeft gesticht. Op het tijdstip van zijn overlijden in Egypte had hij zowel de Duitse als de Egyptische nationaliteit. Nadat de erflater in Duitsland was gestopt met werken verbleef hij voornamelijk in Egypte, waar hij een Duitse ziektekostenverzekering en een Duits ouderdomspensioen genoot waarbij hij door middel van periodieke overschrijving de uitkeringen overmaakte van een speciaal hiervoor aangehouden Duitse bankrekening naar zijn Egyptische bankrekening. Hoewel de erflater voor zijn overlijden dus in Egypte verbleef, bevonden goederen uit de nalatenschap zich in Duitsland. In geschil is onder andere of de verwijzende rechter wel internationaal bevoegd is.

De vraag is of artikel 10, lid 1, van verordening nr. 650/2012 aldus moet worden uitgelegd dat, om te bepalen of de subsidiaire bevoegdheid van de gerechten van de lidstaat waar goederen van de nalatenschap zich bevinden kan worden uitgeoefend teneinde uitspraak te doen over de erfopvolging in haar geheel, moet worden nagegaan of die goederen zich in die lidstaat bevinden op het tijdstip waarop de zaak bij die gerechten aanhangig wordt gemaakt dan wel op het tijdstip van overlijden.

Hof: Artikel 10, lid 1, van verordening (EU) nr. 650/2012 moet aldus worden uitgelegd dat om te bepalen of de subsidiaire bevoegdheid van de gerechten van de lidstaat waar goederen van de nalatenschap zich bevinden kan worden uitgeoefend teneinde uitspraak te doen over de erfopvolging in haar geheel, moet worden nagegaan of die goederen zich in die lidstaat bevinden op het tijdstip van overlijden, en niet op het tijdstip waarop de zaak bij die gerechten aanhangig wordt gemaakt.

HvJ – ARREST – C-526/23 (VariusSystems digital solutions) – 28 november 2024 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2024:985 – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1215/2012 – Bijzondere bevoegdheid – Verbintenis uit overeenkomst – Overeenkomst tot verstrekking van diensten – In een lidstaat ontwikkelde software die is aangepast aan de behoeften van een afnemer die in een andere lidstaat woont – Plaats van uitvoering

Hoe moet de internationale bevoegdheidskeuze, die is gebaseerd op een concrete locatie van de verrichting van diensten, worden uitgelegd wanneer de diensten via internet worden verricht? Met andere woorden, hoe moet het door de Uniewetgever gekozen materiële criterium worden gedefinieerd in een immateriële context?

Hof: Artikel 7, punt 1, onder b), tweede streepje, van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat de „plaats van uitvoering” van een overeenkomst voor de ontwikkeling en de daaropvolgende exploitatie van software die is ontworpen om te voldoen aan de behoeften van een afnemer die is gevestigd in een andere lidstaat dan die waar de vennootschap is gevestigd die deze software heeft gecreëerd, ontworpen en geprogrammeerd, de plaats is waar die afnemer toegang tot die software heeft, dat wil zeggen de plaats waar deze software wordt opgevraagd en gebruikt.

- EU-Hof stelt vast welke rechter bevoegd is in een internationaal geschil over overeenkomst tot onlineverstreking van software (ECER)

HvJ – CONCLUSIE – C-395/23 (Anikovi) – 28 november 2024 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:990 – conclusie

Verordening (EU) 2019/1111 – Werkingssfeer – Goedkeuring door rechterlijke instantie verkoop onroerend goed dat toebehoort aan minderjarigen met de Russische nationaliteit – Bilaterale overeenkomst tussen Bulgarije en Rusland – Rechterlijke bevoegdheid

Het verzoek om een prejudiciële beslissing is ingediend in het kader van een niet-contentieuze procedure die is ingeleid door twee minderjarigen, die in Duitsland wonen en handelen met instemming van hun moeder, teneinde goedkeuring te verkrijgen voor de verkoop van hun eigendomsaandeel in drie in Bulgarije gelegen onroerende goederen.

De verwijzende rechter wenst van het Hof te vernemen of zijn internationale bevoegdheid kan worden gekoppeld aan de plaats waar deze onroerende goederen zijn gelegen, met name gelet op het Verdrag tussen Bulgarije en de Unie van Socialistische Sovjetrepublieken dat is gesloten vóór de toetreding van Bulgarije tot de EU. Deze rechter wenst te vernemen hoe de toepassing van dit verdrag zich verhoudt tot het Unierecht en in het bijzonder tot verordening (EU) 2019/1111, indien het hoofdgeding wordt geacht betrekking te hebben op de ouderlijke verantwoordelijkheid.

A-G geeft het Hof in overweging: Verordening (EU) 2019/1111 moet aldus worden uitgelegd dat zij overeenkomstig artikel 351, eerste alinea, VWEU de toepassing onverlet laat van een bilaterale overeenkomst die een lidstaat vóór de datum van zijn toetreding tot de Europese Unie met een derde staat heeft gesloten en op grond waarvan het gerecht van de lidstaat waar het onroerend goed is gelegen, dat uitspraak doet met inachtneming van het belang van het kind, bij uitsluiting bevoegd is om uitspraak te doen over een verzoek tot goedkeuring van de verkoop van een onroerend goed dat toebehoort aan een minderjarige die onderdaan is van die derde staat.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-643/24 (Manuel Costa Filhos), verwijzing uit **Portugal** over de **Betekenningsverordening**, en **Europese executoriale titel voor niet-betwiste schuldvorderingen**

RECHTSPRAAK NL – Gerechtshof Den Haag – 23 juli 2024 – ECLI:NL:GHDHA:2024:1248

Tenuitvoerlegging Engels vonnis op grond van Haags Forumkeuzeverdrag

Siem heeft bij de voorzieningenrechter op grond van het Verdrag inzake bedingen van forumkeuze (hierna: het Haags Forumkeuzeverdrag) verzocht om verlof tot tenuitvoerlegging in Nederland van een Engels vonnis. Het hof bekrachtigt in deze beschikking het door de voorzieningenrechter verleende verlof.

- Medeon Sarl v Siem Industries S.A. A good illustration of the limited scope for refusal of recognition of UK judgments covered by the Hague Choice of Court Convention, post Brexit. (GAVCLAW)

NOOT – HvJ 4 oktober 2024, C-633/22 (Real Madrid Club de Fútbol)

Benchmark function of the Convention stressed by the CJEU in *Mirin* and *Real Madrid Club de Fútbol* (Johan Callewaert)

OVERIG

Athenian Brewery SA. *Kokott AG* firmly in favour of forum shopping in follow-on and stand alone competition claims viz corporate parents. (GAVCLAW)

Kansspelen

OVERIG

Europese Commissie keurt Franse staatssteun aan gokondernemingen goed (ECER)

Landbouw en visserij

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-615/24 (Ambito territoriale di caccia Ancona 2), verwijzing uit **Italië** over de **de-minimissteun in de landbouwsector**, en de vraag of artikelen 3 en 6 van **verordening 1408/2013** in de weg staan aan de verlening van steun zonder een specifieke verklaring van de verzoekende onderneming over de omvang en aard van eerder ontvangen staatssteun.
- C-658/24 (Penny Market), verwijzing uit **Hongarije** over door overheid opgelegde vaste prijs voor bepaalde **levensmiddelen** vanwege een nationale noodsituatie door **oorlog in Oekraïne** en de overeenstemming met de **Dienstenrichtlijn** en de Verordening (EU) nr. 1308/2013 (**GMO landbouwproducten**)

Levenslang

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAKEN

In de volgende zaken heeft het EHRM aanvullende vragen gesteld aan partijen over de wijziging van de Gratiwet in verband met de opgelegde levenslange gevangenisstraf:

Het hof wenst onder meer te vernemen hoe vaak de gewijzigde regeling (te weten het Besluit Adviescollege levenslanggestraften waarin is voorzien in een zodanig stelsel van herbeoordeling op grond waarvan in de zich daarvoor lenende gevallen kan worden overgegaan tot verkorting van de levenslange gevangenisstraf) heeft geleid tot gratie. Hoe vaak heeft het adviescollege levenslanggestraften geadviseerd? Hoe vaak heeft het college positief geadviseerd? Hoe vaak heeft een positief advies geleid tot een reïntegratietraject? Hoe vaak is er sinds 1970 gratie verleend aan personen die veroordeeld zijn tot een levenslange gevangenisstraf?

- Henriquez t. Nederland, 15199/20, gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024
- F.B. t. Nederland, 28157/18, gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024

- Soerel t. Nederland, [55021/19](#), gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024
- Remmer t. Nederland, [55483/19](#), gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024
- Rasnabe t. Nederland, [56209/19](#), gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024
- Marcos Richter t. Nederland, [59814/19](#), gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024
- Admilson Richter t. Nederland, [59806/19](#), gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024

LHBTI-rechten

EHRM – ARREST – R.F. e.a. t. Duitsland – 12 november 2024 – [46808/16](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1112JUD004680816](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Lesbisch stel – Erkenning genetische moeder – Geen schending

Samenvatting onder: [Familie](#)

NOOT – EHRM 9 juli 2024, [Savinovskikh e.a. t. Rusland](#)

Trans Family Law in Strasbourg: The Bittersweet Flavour of Savinovskikh and Others v Russia ([Strasbourg observers](#))

NOOT – EHRM 18 juli 2024, [Hanovs t. Letland](#)

Hanovs v. Latvia: Further clarification of the positive obligations of States in cases involving homophobic attacks ([Strasbourg observers](#))

OVERIG

[European Society Strikes Back](#) (Verfassungsblog)

“This is a frontal and deep attack against the ... European society.” With this remarkable statement the Commission has started the “largest human rights battle in EU history”: the infringement proceedings against the Hungarian anti-LGBTIQ law*

EHRM factsheets en guides

- [Homosexuality: criminal aspects](#)
- [Sexual orientation issues](#)

Luchtvaart

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-680/24 (WizzAir Hungary), verwijzing uit **Polen** over wijziging van **tarieven luchthavengelden**, en het daaraan vooraf gaande onderzoek door een onafhankelijke toezichhoudende autoriteit in het licht van **richtlijn 2009/12**

REGELGEVING

Verordening (EU) 2024/2803 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2024 inzake de tenuitvoerlegging van het gemeenschappelijk Europees luchtruim (herschikking), PB L, 2024/2803, 11.11.2024

OVERIG

Hervorming van het gemeenschappelijk Europees luchtruim afgerond (ECER)

WIKI

- Wiki luchtvaartclaims

Manipulatiesoftware auto's

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-251/23 en C-308/23 (Mercedes-Benz Group) – 21 november 2024 – Duitsland – A-G Rantos – ECLI:EU:C:2024:977 – conclusie

Richtlijn 2007/46/EG – Bescherming belangen van individuele koper van voertuig dat is uitgerust met een verboden manipulatie-instrument – Recht op schadevergoeding – Onrechtmatige daad – Bewijslast – Doeltreffendheidsbeginsel – Wijze van berekening van de schadevergoeding

Deze verzoeken om een prejudiciële beslissing zijn ingediend in het kader van gedingen tussen twee natuurlijke personen en Mercedes-Benz Group AG betreffende hun recht op schadevergoeding na de aankoop van voertuigen met een dieselmotor die zijn uitgerust met naar Unierecht verboden manipulatie-instrumenten.

A-G geeft het Hof in overweging: De hogere voorzieningen in de gevoegde zaken C-777/22 P en C-789/22 P worden afgewezen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-559/24, C-561/24 (Volkswagen), C-609/24 (Volkswagen) en C-624/24 (Kohlgartner), verwijzing uit **Oostenrijk** over de vraag of een systeem voor **verontreinigingsbeheersing in auto's** (dat wordt beschouwd als een 'continu regenererend systeem'), is aan te merken als een **manipulatie-instrument** in de zin van artikel 3, punt 10, van verordening 715/2007

Mededinging

GERECHT – ARREST – Gevoegde zaken T-386/21 en T-406/21 (Crédit Agricole e.a./Commissie) – 6 november 2024 – persbericht – arrest

Artikel 101 VWEU en artikel 53 van de EER-Overeenkomst – Mededinging – In Amerikaanse dollar uitgedrukte supranationale obligaties, staatsobligaties en agentschapsobligaties – Coördinatie van de prijzen en handelsactiviteiten op het gebied van obligaties – Uitwisseling van commercieel gevoelige informatie – Eén enkele voortdurende inbreuk – Berekening geldboete

De betrokken gedragingen hebben betrekking op in Amerikaanse dollar uitgedrukte supranationale obligaties (supra-sovereign bonds), staatsobligaties (sovereign bonds) en agentschapsobligaties [agency (sub-sovereign) bonds] (hierna: „SSAO”). SSAO's vormen schuldbewijzen die de emittent ervan in staat stellen om fondsen te werven ter financiering van bepaalde uitgaven of investeringen.

SSAO's worden voor het eerst door of voor rekening van de emittent te koop aangeboden op de primaire markt. Vervolgens worden zij „onderhands” (over-the-counter) uitgewisseld tussen beleggers op de secundaire markt, zonder centrale beurs. De in het bestreden besluit verweten gedragingen betreffen niet de primaire markt, maar uitsluitend latere transacties op de secundaire markt. De Commissie is tot de slotsom gekomen dat zij in strijd zijn met artikel 101, lid 1, VWEU.

- The banks Crédit agricole and Credit Suisse participated in a cartel in the sector for suprasovereign bonds, sovereign bonds and public agency bonds denominated in US dollars ('SSA Bonds') (persbericht)

GERECHT – ARREST – T-64/20 (Deutsche Telekom/Commissie) – 13 november 2024 – ECLI:EU:T:2024:815 – persbericht – arrest

Mededinging – Concentraties – Duitse markten voor televisie- en telecommunicatiediensten – Besluit waarbij de concentratie verenigbaar met de interne markt en de EER-Overeenkomst wordt verklaard – Kennelijk onjuiste beoordeling

Verzoekster, Deutsche Telekom, vordert nietigverklaring van besluit C(2019) 5187 final van de Commissie van 18 juli 2019 waarbij de concentratie met het oog op de verwerving door Vodafone Group van bepaalde activa van Liberty Global plc (zaak COMP/M.8864 – Vodafone/Certain Liberty Global Assets) verenigbaar is verklaard met de interne markt en de EER-Overeenkomst (hierna: „bestreden besluit”).

Het Gerecht verwerpt het beroep.

- Mededinging ;Merger control: the General Court upholds the Commission decision authorising Vodafone's acquisition of Liberty Global's telecommunications activities in Germany, the Czech Republic, Hungary and Romania (persbericht)

Zie ook: [T-69/20 \(Tele Columbus\)](#) en [T-58/20 \(NetCologne / Commissie\)](#)

OVERIG

EU en VK ronden technische onderhandelingen over toekomstige samenwerkingsovereenkomst op mededingingsgebied af ([ECER](#))

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – ARREST – [C-47/23 \(Commissie/Duitsland\)](#) – 14 november 2024 – [ECLI:EU:C:2024:954](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn) – Artikel 258 VWEU – Habitattypen 6510 en 6520 – ,Laaggelegen schraal hooiland’ en ,hooiland in gebergte’ – Bewijsmateriaal en bewijslast – Systematische en voortdurende schending

De Commissie verwijt Duitsland dat zij „op algemene en structurele wijze” heeft nagelaten te voorkomen dat in een significant aantal gebieden op haar grondgebied de kwaliteit van twee typen natuurlijke habitats verslechtert en heeft nagelaten om de benodigde gegevens regelmatig bij te werken.

In de onderhavige zaak gaat het Hof nader in op de toelaatbaarheid van bewijsmateriaal dat tijdens de precontentieuze procedure niet ter sprake is gebracht en, ten tweede, de juridische criteria voor de beoordeling of de Commissie zich naar behoren heeft gekweten van de op haar rustende bewijslast en daadwerkelijk het bestaan van een „systematische en voortdurende schending” heeft aangetoond.

Hof: Duitsland is de verplichtingen niet nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 6, lid 2, van richtlijn 92/43/EEG door in het algemeen en structureel niet de passende maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de door het Natura 2000-netwerk beschermde habitattypes 6510 (laaglandhooiland) en 6520 (berghooiland), vermeld in bijlage I bij richtlijn 92/43, in de daarvoor aangewezen gebieden niet verslechtert.

HvJ – ARREST – [C-370/23 \(Mesto Rimavská Sobota\)](#) – 21 november 2024 – Slowakije – [ECLI:EU:C:2024:972](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) nr. 995/2010 – Verplichtingen van marktdeelnemers – Begrip ,hout en houtproducten’, – Begrip ,op de markt brengen’ – Begrip ,marktdeelnemer’

De Slowaakse bosbouw- en houtinspectie heeft aan de stad Rimavská Sobota een geldboete opgelegd vanwege het verzuimen van het toepassen van het stelsel van zorgvuldigheidseisen van Verordening 995/2010. In de hierop volgende administratiefrechtelijke en rechterlijke procedures zijn partijen het oneens over de vraag of de stad Rimavská Sobota een „marktdeelnemer” is in de zin van de verordening.

Hof: Artikel 2, onder a) tot en met c), van verordening (EU) nr. 995/2010 moet aldus worden uitgelegd dat een natuurlijke of rechtspersoon die een overeenkomst sluit waarbij hij zijn medecontractant toestemming verleent om op zijn aanwijzingen of onder zijn toezicht onbewerkt hout of brandhout te kappen, moet worden beschouwd als een „marktdeelnemer” die „hout en houtproducten” „op de markt brengt” in de zin van deze bepaling, wanneer deze medecontractant volgens het toepasselijke nationale

recht niet louter door het vellen van bomen rechtstreeks en automatisch eigenaar van het gekapte hout wordt, maar de natuurlijke of rechtspersoon, die eigenaar van dit hout is gebleven, ter uitvoering van die overeenkomst dit eigendomsrecht na het kappen aan de medecontractant overdraagt.

HvJ – CONCLUSIE – C-621/23 P (Luossavaara-Kiirunavaara) – 14 november 2024 – A-G Kokott – ECLI:EU:C:2024:953 – conclusie

Richtlijn 2003/87/EG – Broeikasgasemissierechten – Kosteloze toewijzing emissierechten – Productie van pellets van ijzererts – Toepasselijkheid van de benchmark voor de productie van gesinterd erts – Rechtmatigheid van de benchmark voor gesinterd erts – Beoordelingsmarge van de Commissie – CO2-weglekrisico

Verzoekster produceert uit het door haar gewonnen ijzererts pellets en wenst daarvoor kosteloze emissierechten te verkrijgen in dezelfde hoeveelheid als die aan haar worden toegewezen voor de productie van gesinterd erts. Pellets en gesinterd erts zijn tussenproducten in hetzelfde stadium van de vervaardiging van ruwijzer, maar bij de productie van pellets ontstaan beduidend minder broeikasgassen dan bij gesinterd erts.

Tot dusver krijgt verzoekster minder kosteloze emissierechten voor haar pellets, aangezien de hoeveelheid die wordt toegewezen volgens andere regels wordt bepaald dan die voor de toewijzing voor gesinterd erts.

Verzoekster wenst met de onderhavige procedure o.a. te bereiken dat de hoeveelheid kosteloze emissierechten die aan haar installaties voor de productie van pellets moeten worden toegewezen, op basis van de benchmark voor de productie van gesinterd erts wordt berekend. De Commissie heeft de toepassing van de benchmark voor gesinterd erts afgewezen.

Verzoekster heeft met ondersteuning van Zweden tegen het litigieuze besluit bij het Gerecht beroep ingesteld, dat dit heeft verworpen met het bestreden arrest. Met haar hogere voorziening verzoekt verzoekster het Hof, het bestreden arrest te vernietigen.

A-G geeft het Hof in overweging: De hogere voorziening af te wijzen.

GERECHT – ARREST – T-449/22 (Evonik Operations/Commissie) – 27 november 2024 – ECLI:EU:T:2024:866 – arrest

Verordening (EG) nr. 1272/2008 – Milieu – Bescherming menselijke gezondheid – Etikettering en verpakking van bepaalde stoffen en mengsels – REACH – Ontbreken openbare raadpleging over het advies van het Comité risicobeoordeling van ECHA – Geen effectbeoordeling

Samenvatting onder: Gewasbeschermingsmiddelen en biociden

RECHTSPRAAK NL – Gerechtshof Den Haag – 12 november 2024 –
ECLI:NL:GHDHA:2024:2099

Klimaatverandering – Verminderen CO-2 emissies Shell

Milieudefensie heeft gevorderd dat Shell verplicht is haar CO₂-emissies in 2030 met 45% te verminderen ten opzichte van het niveau van 2019. Milieudefensie stelt dat Shell onrechtmatig handelt als zij dat niet doet. Het hof heeft aan de hand van objectieve aanknopingspunten vastgesteld dat er een verplichting op Shell rust om gevaarlijke klimaatverandering tegen te gaan. Dit betekent echter niet dat de burgerlijke rechter kan vaststellen dat Shell haar CO₂-emissies met 45% (of enig ander percentage) moet verminderen. De vordering wordt daarom afgewezen.

- Deuce. The Hague Court of Appeal in Milieudefensie v Shell on imposing emission reduction obligations on private corporations. (Guest blog by Quinten Jacobs). ([GAVclaw](#))
- Into Reverse Gear ([Verfassungsblog](#))
The recent Hague Court of Appeal judgment, in the appeal brought by Shell against the first instance decision in favour of the NGO Milieudefensie, held that Shell is legally obliged to reduce its scope 3 emissions, but did not order Shell to reduce them by 45%, or indeed any percentage.
- Towards a Bundle of Duties ([Verfassungsblog](#))
This week's decision in Shell v Milieudefensie from the Hague Court of Appeals seemed like a blow to climate litigation: Milieudefensie was ultimately unsuccessful in convincing the Court that it could transpose a global requirement for 45% emissions reductions by 2030 into an obligation for a particular actor. Yet, the Court of Appeals decision marks considerable progress in how we understand the civil liability of large Dutch economic actors for their contributions to climate change.
- Lessons of a Landmark Lost ([Verfassungsblog](#))
While the Appeal judgment is unlikely to receive similar praise from climate activists, it contains important lessons regarding the responsibility of multinational companies for their contributions to climate change.

REGELGEVING

- New EU rules on urban waste water treatment ([EC](#))
- Richtlijn (EU) 2024/2881 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2024 betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht voor Europa (herschikking), [PB L, 2024/2881, 20.11.2024](#)

OVERIG

- Strengere luchtkwaliteitsnormen voor de gehele EU door nieuwe EU-richtlijn ([ECER](#))
- The European Public Prosecutor's Office and Environmental Crime | Further Competence in the Near Future? ([bijzonder strafrecht](#))
- Artikel: Een nieuwe Europese Richtlijn voor milieustrafrecht – de implicaties voor Nederland ([bijzonder strafrecht](#))
- New Book: 'The Transformation of European Climate Litigation' ([ECHR blog](#))
- How Domestic Courts Are Using International Refugee Law and Human Rights Law in the Context of Climate Change and Disasters ([EJILTalk](#))
- What to Hope For? Redistribution in the Climate Crisis ([EJILTalk](#))

- Change of paradigm in EU environmental law: does the climate crisis now “override” the biodiversity crisis? ([European law blog](#))
- What does EU Law say about Banning Fossil Fuel Advertising? ([European law blog](#))
- COP29: EU to support continued global climate action and push for ambitious finance and investment goals ([EC](#))
- Largest annual drop in EU greenhouse gas emissions for decades, finds report ([EC](#))

EHRM factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Climate change](#)
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#)

Oekraïne

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-658/24 \(Penny Market\)](#), verwijzing uit **Hongarije** over door overheid opgelegde vaste prijs voor bepaalde **levensmiddelen** vanwege een nationale noodsituatie door **oorlog in Oekraïne** en de overeenstemming met de **Dienstenrichtlijn** en de Verordening (EU) nr. 1308/2013 (**GMO landbouwproducten**)

OVERIG

- 1,000 Days of War: National judiciaries important in defining eligibility for temporary protection, EUAA report finds ([EUAA](#))

WIKI

- [Wiki Oekraïne](#)

Pensioen

HvJ – ARREST – [C-782/22 \(XX\)](#) – 7 november 2024 – [Nederland](#) – [Gerechtshof 's-Hertogenbosch](#) – [ECLI:EU:C:2024:932](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Artikel 63, lid 1, VWEU – Vrij verkeer van kapitaal – Vennootschapsbelasting – Dividendbelasting – Gelijkheid van behandeling tussen ingezetenen en niet-ingezetenen – Unit-linked polissen

Samenvatting onder: [Vennootschapsbelasting](#)

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-758/22 en C-759/22 (Bayerische Ärzteversorgung e.a.) – 28 november 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:989 – conclusie – arrest

Economisch en monetair beleid – Europees systeem van nationale en regionale rekeningen – Statistische rapportagevereisten – Pensioenfondsen – Bijzondere pensioenstelsels voor vrije beroepen – Verplichte deelname en premies

Samenvatting onder: Financiële markt

Prejudiciële procedure HvJ

HvJ – ARREST – C-326/23 (Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów) – 7 november 2024 – Polen – ECLI:EU:C:2024:940 – geen conclusie – arrest

Artikel 267 VWEU – Rechterlijke instantie – Rechter van de hoogste rechterlijke instantie – Rechter benoemd op basis van een besluit van de nationale raad voor de rechtspraak – Rechtsprekende formatie – Onafhankelijk, onpartijdig en vooraf bij wet ingesteld gerecht – Niet-ontvankelijkheid

Samenvatting onder: rechtsstaat en rechterlijke macht

Wiki

- Wiki prejudiciële procedure bij het HvJ

Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – Neziric t. Bosnië en Herzegovina – 5 november 2024 – 4088/21 – ECLI:CE:ECHR:2024:1105JUD000408821 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Geheimhouderscommunicatie – Doorzoeken telefoon advocaat – Onvoldoende procedure waarborgen – Schending

Klager is een advocaat die verdacht werd van machtsmisbruik. In het strafrechtelijk onderzoek is zijn telefoon in beslag genomen. De aanklager heeft mondeling twee zoekparameters gegeven en daarop is de telefoon doorzocht. Initieel was de gehele inhoud van de telefoon in het dossier opgenomen, maar na bezwaar van de klager heeft de rechter bevolen dat de onderzoeksresultaten nader gefilterd moeten worden en is alsnog een deel uit het dossier gehaald. Klager klaagt erover dat binnen het nationale recht onvoldoende bescherming geboden wordt aan advocaten en hun communicatie.

Het Hof stelt voorop dat communicatie met een advocaat en cliënten geprivilegieerd is. De telefoon is onderzocht zonder aanwezigheid van klager of iemand anders van de balie. Ook zijn de twee zoektermen uitsluitend mondeling gegeven en is daaromtrent niets op papier gezet. Dit was ook niet vereist naar nationaal recht, maar daarmee heeft de nationale wetgeving onvoldoende procedurele waarborgen. Schending artikel 8 EVRM.

HvJ – ARREST – C-80/23 (Ministerstvo na vatrashnite raboti) – 28 november 2024 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:991 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn (EU) 2016/680 – Politie registratie van biometrische en genetische gegevens – Gegevensverzameling onder dwang – HvJ 26 januari 2023 C-205/21 – Beoordeling van ‘strikte noodzakelijkheid’ van verwerking van gevoelige gegevens

Dit is het tweede verzoek dat deze rechter in het kader van hetzelfde hoofdgeding bij het Hof indient. Dit geding betreft een verzoek van de Bulgaarse politiediensten om over te gaan tot de verzameling onder dwang van fotografische, vingerafdruk- en genetische gegevens van V.S. met het oog op de registratie ervan. Wegens de verdenking van een opzettelijk gepleegd strafbaar feit, waarvoor vervolging mogelijk is, werd V.S. verzocht deze gegevensregistratie te ondergaan, hetgeen zij weigerde. De politiediensten verzochten de verwijzende rechter derhalve om de gedwongen tenuitvoerlegging van de politieke registratie te gelasten.

De rechter had naar nationaal recht moeten gelasten dat de gegevens van V.S. onder dwang zouden worden geregistreerd door de politie, maar hij heeft twijfels over de verenigbaarheid van een dergelijke situatie met de vereisten van richtlijn 2016/680. Het Hof heeft de vragen van die rechter beantwoord in het arrest C-205/21 (Registratie van biometrische en genetische gegevens I).

De verwijzende rechter legt het Hof nu twee nieuwe prejudiciële vragen voor en verklaart daarbij dat hij er nog steeds niet in is geslaagd vast te stellen of hij, zonder het Unierecht te schenden, een dergelijke politieke registratie onder dwang kan gelasten.

Hof: Artikel 10 van richtlijn (EU) 2016/680, gelezen in samenhang met artikel 4, lid 1, onder a) tot en met c), en artikel 8, leden 1 en 2, van die richtlijn moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een nationale wettelijke regeling bepaalt dat de biometrische en genetische gegevens van elke persoon die in verdenking is gesteld voor een ambtshalve vervolgbaar en opzettelijk gepleegd strafbaar feit systematisch worden verzameld met het oog op de registratie ervan, zonder dat de in artikel 3, punt 7, van deze richtlijn bedoelde bevoegde autoriteit hoeft vast te stellen of aan te tonen dat deze gegevensverzameling strikt noodzakelijk is overeenkomstig artikel 10 van die richtlijn, de naleving van een dergelijke verplichting niet kan worden verzekerd door de rechter die door deze bevoegde autoriteit is aangezocht met het oog op het onder dwang verzamelen van die gegevens, aangezien het die bevoegde autoriteit is die gehouden is de krachtens dat artikel 10 vereiste beoordeling te verrichten.

HvJ – ARREST – C-169/23 (Másvi) – 28 november 2024 – Hongarije – ECLI:EU:C:2024:988 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – COVID-19-certificaat – Gegevens die niet zijn verkregen van de betrokkene – Te verstrekken informatie – Uitzondering op de informatieplicht – Recht om een klacht in te dienen – Bevoegdheid van de toezichthoudende autoriteit – Gerechtsvaardige belangen van de betrokkene – Beveiliging van de verwerking van gegevens

UC, een natuurlijke persoon, heeft van de Hongaarse overheidsdienst een bewijs van vaccinatie tegen/herstel van COVID-19 ontvangen. UC heeft op basis van artikel 77, lid 1, AVG een klacht ingediend bij de Hongaarse privacyautoriteit. In zijn klacht heeft UC onder meer aangevoerd dat de overheidsdienst geen privacy mededeling betreffende de verwerking van gegevens in verband met de afgifte van de vaccinatie- of herstelbewijzen had opgesteld en gepubliceerd en dat er onvoldoende informatie beschikbaar was over het doel van en de rechtsgrond voor de gegevensverwerking, over de rechten van betrokkenen en over hoe deze rechten konden worden uitgeoefend.

De Hongaarse toezichthoudende autoriteit heeft de klacht afgewezen omdat de afwijking van artikel 14, lid 5, onder c), AVG van toepassing zou zijn. Meer in het bijzonder heeft deze toezichthoudende

autoriteit geoordeeld dat regeringsbesluit 60/2021 de wettelijke basis is voor de verwerking en dat de overheidsdienst de gegevens niet van de betrokkene zelf had verkregen.

Hof: Artikel 14, lid 5, onder c), van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de in die bepaling neergelegde uitzondering op de verplichting van de verwerkingsverantwoordelijke om informatie te verstrekken aan de betrokkene, zonder onderscheid geldt voor alle persoonsgegevens die de verwerkingsverantwoordelijke niet rechtstreeks bij de betrokkene heeft verkregen, ongeacht of die gegevens zijn verkregen van een derde dan wel gegenereerd zijn door de verwerkingsverantwoordelijke zelf in het kader van de uitoefening van zijn taken.

Artikel 14, lid 5, onder c), en artikel 77, lid 1, van verordening 2016/679, moeten aldus worden uitgelegd dat de toezichthoudende autoriteit in het kader van een klachtenprocedure bevoegd is om te onderzoeken of, met het oog op de toepassing van de in artikel 14, lid 5, onder c), van de verordening neergelegde uitzondering, het lidstatelijke recht dat van toepassing is op de verwerkingsverantwoordelijke voorziet in passende maatregelen om de gerechtvaardigde belangen van de betrokkene te beschermen. Dat onderzoek omvat evenwel niet de beoordeling van het passende karakter van de maatregelen die de verwerkingsverantwoordelijke krachtens artikel 32 van die verordening moet treffen om de beveiliging van de verwerking van persoonsgegevens te waarborgen.

NOOT – HvJ 4 oktober 2024, C-21/23 (Lindenapotheke)

- HvJ: het is toegestaan dat nationaal recht mogelijk maakt dat een concurrent van een AVG-overtreder die overtreder aanspreekt ([Ellen Timmer](#))
- Case C-21/23 Lindenapotheke – Competitors can enforce GDPR-based unfair commercial practices, and a broadening concept of health and sensitive data ([European law blog](#))

OVERIG

- Advies Autoriteit Persoonsgegevens inzake geautomatiseerde besluitvorming | AVG ([Ellen Timmer](#))
- Aanvullende conclusie AG inzake betekenis Prokuratuur-arrest ([IE forum](#))
- Protecting Victims Without Mass Surveillance ([verfassungsblog](#))
- Eyes Everywhere ([Verfassungsblog](#))
- The Future of GDPR Enforcement ([Verfassungsblog](#))
- Prioritising Member States Over Citizens ([Verfassungsblog](#))

The classic story about the right to privacy and data protection in the EU is one of a high level of protection. Yet, this original rosy image is increasingly fading away, most visibly in the La Quadrature du Net litigation, which is a continuation of two dynamics.

- More Protection for Victims Through Data Retention ([Verfassungsblog](#))
- Data Retention Laws and La Quadrature du Net II ([Verfassungsblog](#))
- Of Minor Benefits and Major Costs ([Verfassungsblog](#))

Is general and indiscriminate data retention permissible under the EU fundamental rights framework? In La Quadrature du Net II, the Court tilts the metaphorical scale towards data retention.

- The Long and Winding Road ([Verfassungsblog](#))

This blogpost critically discusses the “constitutionalisation path” outlined by the EU Judges as well as the fragmented roads taken by Member States, with specific attention to Italy. Ultimately, it demonstrates the need for a decisive EU legislators’ intervention, able to draw the future path of data retention regimes.

- Squaring the Circle ([Verfassungsblog](#))

La Quadrature du Net II, which allows for the general retention of IP addresses to combat copyright infringements committed online, should not be viewed as carte blanche for general data retention measures by the Member States

- Data Retention ([Verfassungsblog](#))

The recent judgements of the CJEU on data retention should not be regarded as an authoritarian move towards a less fundamental rights-sensible position of the Court. Rather, the case law adapts the ever more complex development of the constitutional security law, which was originally dominated by the Member States

Wiki

- [Wiki AVG](#)

EHRM factsheets en guides

- [Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection](#)
- [Personal data protection](#)
- [Right to the protection of one’s image](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces

OVERIG

- Two Courts, Two Visions ([Verfassungsblog](#))

The diverging standards of protection concerning the right to a fair trial, as interpreted by the CJEU and the ECtHR, remain a critical obstacle to the EU’s renewed attempt at accession to the ECHR

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – [Miron t. Roemenië](#) – 5 november 2024 – [37324/16](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1105JUD003732416](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 6 EVRM – Eerlijk proces – Bewijs – Getuigenverhoren – Geen schending

Klaagster is in Roemenië vervolgd en uiteindelijk veroordeeld voor misdrijven. Zij zou als medewerker van een Roemeens ministerie een derde persoon hebben aangenomen en betaald voor een fictieve functie. Twee collega’s zijn in een versnelde strafrechtelijke procedure veroordeeld tot korte gevangenisstraffen en hebben daarna als getuigen verklaard in de zaak tegen klagster.

Tijdens de behandeling in eerste aanleg heeft er een wisseling van de rechter, als alleensprekende rechter, plaatsgevonden. De eerste rechter heeft klagster en enkele getuigen gehoord. De opvolgende

rechter heeft de zaak twee keer aangehouden om klaagster in de gelegenheid te stellen om van advocaat te wisselen en nadere onderzoekswensen te verduidelijken. Met hulp van een nieuwe advocaat deed zij het verzoek om stukken aan het dossier toe te laten voegen en twee aanvullende getuigen te horen. Het verzoek omtrent de stukken werd toegestaan, maar het verzoek tot het horen van de twee nieuwe getuigen werd afgewezen. Wel werd een voormalig collega opnieuw als getuige gehoord. Van alle getuigenverhoren van de behandeling in eerste aanleg zijn audioregistraties gemaakt.

In hoger beroep is opnieuw verzocht om getuigen te horen. Dit werd door het Hof afgewezen. Wel hoorde het Hof de klaagster en een aantal medeverdachten opnieuw. Zij is ook in hoger beroep veroordeeld.

Klaagster stelt dat het onmiddellijkheidsbeginsel is geschonden en dat zij daarom geen eerlijk proces heeft gehad. Een van de voormalig medeverdachten is niet door de opvolgende rechter in eerste aanleg gehoord en evenmin in hoger beroep.

Het EHRM benadrukt het algemene uitgangspunt dat het in het kader van artikel 6 EVRM gaat om de eerlijkheid van de procedure als geheel.

Het EHRM stelt vast dat de opvolgende rechter in eerste aanleg bij de zaak betrokken raakte op een moment dat het onderzoek al ver gevorderd was. Deze rechter heeft rechtstreeks onder andere een van de voormalige collega's van klaagster, klaagster zelf en haar medeverdachte gehoord. Het EHRM stelt vast dat de veroordelingen in de onderhavige zaak met name rustten op schriftelijke stukken, die zijn aangevuld met getuigenverklaringen waaronder die van de voormalige collega.

Het EHRM merkt verder op dat er geen verplichting in het Roemeense recht is voor een rechter om, na overname van een procedure, het gerechtelijk onderzoek – met inbegrip van getuigenverhoren – opnieuw aan te vangen. Partijen kunnen verzoeken met betrekking tot bewijsvergaring doen tot het eind van het onderzoek ter zitting. Het EHRM overweegt dat klaagster nadat de opvolgende rechter de zaak had overgenomen geen verzoek tot het opnieuw horen van de getuigen – die zij in het bijzijn van de andere rechter en haar advocaat heeft kunnen ondervragen – heeft ingediend. Dit terwijl de zitting tweemaal is aangehouden zodat klaagster een andere onderzoekswens kon verduidelijken en zij van advocaat kon wisselen. In hoger beroep heeft zij gesteld dat het onmiddellijkheidsbeginsel was geschonden, maar heeft zij niet gespecificeerd op welke getuigen dit zag, noch expliciet gemaakt dat zij wilde dat de getuigen die niet rechtstreeks door de opvolgende rechter in eerste aanleg zijn gehoord, opnieuw zouden worden gehoord. Zij herhaalde hier slechts haar verzoek de twee nieuwe getuigen te horen, wat in eerste aanleg is afgewezen.

Het EHRM concludeert dat de proceshouding van klaagster geen blijk geeft van een reële twijfel aan de betrouwbaarheid van de getuigen die eerder in de procedure waren gehoord, omdat zij meermalen de kans heeft gehad het opnieuw horen van deze getuigen te verzoeken en dit niet heeft gedaan. Er zijn daarnaast compenserende maatregelen getroffen, zowel in eerste aanleg als in hoger beroep. Zo zijn klaagster, de medeverdachte en een bijzonder belangrijke getuige, te weten de voormalige collega opnieuw gehoord en is gebruik gemaakt van audio-registraties van de overige getuigenverhoren. Deze audioregistratie heeft mogelijk een aanvullende garantie geboden. Gelet op dit alles concludeert het EHRM dat de beslissingen van de rechters in eerste aanleg en in hoger beroep verenigbaar zijn met het recht op een eerlijk proces. Er is aldus geen sprake van schending van artikel 6 EVRM.

EHRM – ARREST – Neziric t. Bosnië en Herzegovina – 5 november 2024 – 4088/21 – ECLI:CE:ECHR:2024:1105JUD000408821 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Doorzoeken telefoon advocaat t.b.v. strafzaak tegen hem

Samenvatting onder: privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – Souroullas Kay en Zannettos t. Cyprus – 26 november 2024 – 1618/18 – ECLI:CE:ECHR:2024:1126JUD000161818 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Getuigenverklaring – Bewijsbeoordeling – Geen schending

De klagers zijn veroordeeld voor afpersing en witwassen. Hun veroordelingen waren grotendeels gebaseerd op de verklaringen van een getuige, te weten een voormalig medeverdachte die niet vervolgd is in ruil voor zijn medewerking aan het onderzoek.

De klagers doen een beroep op artikel 6, lid 1 en 3, onder b) van het EVRM. Zij stellen dat hun proces oneerlijk is geweest omdat hun veroordelingen uitsluitend zijn gebaseerd op de verklaringen van die ene getuige en doordat hen toegang was onzegd tot essentiële gegevens.

Artikel 6, lid 1: Het hof herhaalt dat er voor het beoordelen van bewijs geen vaste regels bestaan, behalve dat nationale rechters geen arbitraire of onredelijke beslissingen mogen nemen. Het gebruikmaken van een belastende verklaring van een medeverdachte is niet verboden, maar kan de eerlijkheid van een proces in gevaar brengen. Het hof oordeelt echter dat er in deze zaak ook ander bewijsmateriaal was dat de verklaringen van de getuige ondersteunde. Bovendien, daarnaast was de verdediging in de gelegenheid gesteld om de getuige te ondervragen. Daarnaast hebben de rechters gemotiveerd waarom zij de verklaringen van de getuige betrouwbaar hebben geacht. Geen schending lid 1 van artikel 6 EVRM.

Artikel 6, lid 3 onder b): Het hof stelt dat de verdediging toegang had tot het procesdossier. Het verzoek om toegang te krijgen tot een 'schijfkopie' van het openbaar ministerie is door de Cypriotische rechters gemotiveerd afgewezen. De argumenten van de verdediging waren gebaseerd op hypothesen en waren onvoldoende onderbouwd. Volgens het hof is het verzoek daarom terecht afgewezen door de nationale rechters en levert het geen schending van artikel 6, lid 3, onder b) EVRM op.

HvJ – ARREST – C-432/22 (P.T.) – 28 november 2024 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:987 – conclusie – arrest

Kaderbesluit 2004/757/JBZ – Kaderbesluit 2008/841/JBZ – Artikel 51, lid 1, Handvest EU – Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Strafprocedure tegen meerdere personen – Schikking van één van de verdachten – Goedkeuring door ad-hoc-kamer – Instemming van de andere verdachten

De zaak gaat over een nationale regeling op grond waarvan de rechterlijke goedkeuring van een schikking waarbij een van de verdachten in ruil voor strafvermindering zijn schuld erkent met betrekking tot de hem ten laste gelegde strafbare feiten, qua bevoegdheid wordt toegewezen aan een andere rechter dan de rechter die zich aanvankelijk moest uitspreken over de strafrechtelijke vervolging en bovendien afhankelijk wordt gesteld van de voorwaarde dat alle overige verdachten, die hun strafrechtelijke aansprakelijkheid niet hebben erkend, instemmen met het treffen van die schikking. *De vraag is of dit verenigbaar is met artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, gelezen in het licht van artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna: „Handvest”).*

Hof: Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU verzet zich niet tegen een nationale bepaling die een ad-hoc-kamer, en niet de kamer die de zaak behandelt, de bevoegdheid verleent om uitspraak te doen over een schikking die een verdachte met het openbaar ministerie heeft getroffen tijdens de gerechtelijke fase van een strafprocedure waarin meerdere verdachten worden vervolgd.

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU verzet zich niet tegen een nationale bepaling op grond waarvan in een strafprocedure die tegen meerdere verdachten wegens deelname aan dezelfde criminele groepering is ingeleid, een schikking die een van de verdachten tijdens de gerechtelijke fase van deze procedure met de openbaar aanklager treft, slechts kan worden goedgekeurd door de rechter indien alle medeverdachten daarmee instemmen.

- e EU-Hof: Bulgaarse regels inzake de rechterlijke goedkeuring van schikkingen zijn verenigbaar met het EU-beginsel van daadwerkelijke rechtsbescherming (ECER)

HvJ – ARREST – C-398/23 (PT II) – 28 november 2024 – ECLI:EU:C:2024:996 – geen conclusie – arrest

Kaderbesluit 2004/757/JBZ – Kaderbesluit 2008/841/JBZ – – Richtlijn 2012/13/EU – Artikel 51, lid 1, Handvest EU – Artikel 47, eerste alinea, en artikel 52, lid 1, Handvest EU – Nationale regeling die geen Unierecht ten uitvoer brengt – Recht op informatie in strafprocedures – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Strafprocedure tegen meerdere personen – Een door een van de verdachten met de openbaar aanklager getroffen schikking over de afhandeling van de zaak – Instemming van de andere verdachten

Het betreft een strafzaak tegen PT en andere personen, die worden vervolgd voor het leiden van en/of deelnemen aan een criminele organisatie.

Hof: Artikel 6, leden 1 en 3, van richtlijn 2012/13/EU, gelezen in het licht van artikel 47, eerste alinea, en artikel 52, lid 1, Handvest EU verzet zich niet tegen een nationaalrechtelijke bepaling op grond waarvan in een strafprocedure die tegen meerdere verdachten is ingeleid, de rechterlijke goedkeuring van de schikking die een van de verdachten met de openbaar aanklager treft, alleen afhankelijk wordt gesteld van de instemming van de medeverdachten wanneer die schikking wordt getroffen tijdens de gerechtelijke fase van die procedure.

HvJ – ARREST – C-80/23 (Ministerstvo na vatrishnite raboti) – 28 november 2024 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:991 – conclusie – arrest

Richtlijn (EU) 2016/680 – Politie registratie van biometrische en genetische gegevens – Gegevensverzameling onder dwang – HvJ 26 januari 2023 C-205/21 – Beoordeling van ‚strikte noodzakelijkheid‘ van verwerking van gevoelige gegevens

Samenvatting onder: privacy en persoonsgegevens

HvJ – CONCLUSIE – C-530/23 (Barało) – 14 november 2024 – A-G Capeta – Polen – ECLI:EU:C:2024:955 – conclusie

Richtlijn 2013/48/EU – Richtlijn (EU) 2016/1919 – Procedurele waarborgen voor kwetsbare personen die verdachten of beklaagden zijn in een strafprocedure – Recht op toegang tot een advocaat – Toelaatbaarheid van bewijs – Effectieve rechtsbescherming – Rechtstreekse werking

De persoon in het hoofdgeding is geestesziek. Hij is opgepakt voor bezit van verdovende middelen en verhoord zonder advocaat. Welke specifieke eisen stelt het Unierecht aan nationale autoriteiten wanneer zij een strafprocedure voeren waarbij kwetsbare personen betrokken zijn?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 9 van richtlijn (EU) 2016/1919 en artikel 13 van richtlijn 2013/48/EU verplichten de bevoegde autoriteiten alert te zijn op de mogelijkheid dat een verdachte of beklaagde kwetsbaar is omdat hij moeite heeft om de procedure te begrijpen of eraan deel te nemen. Deze verplichting heeft rechtstreekse werking. Bij een vermoeden van kwetsbaarheid moeten

de autoriteiten er extra op toezien dat de rechten uit hoofde van de richtlijnen 2013/48 en 2016/1919 worden beschermd.

Artikel 3, lid 2, gelezen in samenhang met artikel 13, van richtlijn 2013/48, heeft rechtstreekse werking en moet aldus worden uitgelegd dat de bevoegde autoriteiten ervoor moeten zorgen dat een verdachte of beklaagde wordt bijgestaan door een advocaat wanneer zij merken dat hij kwetsbaar kan zijn.

Artikel 2, lid 1, gelezen in samenhang met artikel 4, leden 1 en 5, en artikel 9 van richtlijn 2016/1919 heeft rechtstreekse werking en moet aldus worden uitgelegd dat de bevoegde autoriteiten een verdachte of beklaagde rechtsbijstand moeten verlenen wanneer zij merken dat hij kwetsbaar kan zijn. Dit is met name van belang wanneer het vermeende strafbare feit wordt bestraft met vrijheidsbeneming.

In antwoord op de tweede en de tiende vraag van de verwijzende rechter: het beginsel van effectieve rechterlijke bescherming vereist dat elke schending van een op het Unierecht gebaseerd recht door de rechter moet kunnen worden getoetst. Artikel 12 van richtlijn 2013/48 en artikel 8 van richtlijn 2016/1919 preciseren echter niet de passende rechtsmiddelen, maar laten deze keuze over aan de lidstaten door enkel te verlangen dat het gekozen rechtsmiddel doeltreffend is. De eerbiediging van de in de artikelen 47 en 48 Handvest EU verankerde grondrechten vereist echter dat nationale rechters zelf de flexibiliteit hebben die nodig is om te beoordelen of de procedure in haar geheel billijk is. Mochten zij van mening zijn dat een deel van het bewijs moet worden uitgesloten omdat het in strijd met procedurele rechten is verkregen, waardoor de rechten van de verdediging zijn geschonden, dan moeten zij vrij zijn om dat te doen.

In antwoord op de vierde, vijfde, zesde, achtste, elfde, dertiende en veertiende vraag: de verwijzende rechter dient mogelijke obstakels voor de erkenning van de bij richtlijn 2013/48 en richtlijn 2016/1919 verleende rechtstreeks werkende rechten weg te nemen door de relevante bepalingen van nationaal recht overeenkomstig deze richtlijnen uit te leggen. Indien dit niet mogelijk blijkt, moet de verwijzende rechter de met het Unierecht strijdige regels van nationaal recht op grond van rechtstreekse werking en de voorrang van het Unierecht terzijde schuiven. De Unierechtconforme uitlegging, de rechtstreekse werking en de voorrang van het Unierecht binden alle overheidsorganen en ook zij moeten de op het Unierecht gebaseerde rechten erkennen. Dat betekent dat de openbaar aanklager en de politie in de vooronderzoeksfase van de strafprocedure gehouden zijn de rechten van kwetsbare personen en hun eigen daaraan gerelateerde verplichtingen die rechtstreeks voortvloeien uit de relevante richtlijnen, te erkennen. Indien zij dat hebben nagelaten, dient de rechter bij wie de strafzaak aanhangig is te oordelen dat deze staatsorganen hun uit het Unierecht voortvloeiende verplichtingen niet zijn nagekomen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-743/24 PPA (Alchaster II), (NB: versnelde procedure), verwijzing uit **Ierland** over de toepassing van een **wetswijziging** met betrekking tot het recht op een **invrijheidstelling**, en of het recht ten tijde van het plegen van het misdrijf van toepassing is of het (daarna) gewijzigde recht, terwijl de verdachte met het laatste een **zwaardere straf** ten uitvoer wordt gelegd.
- C-666/24 (ACVOT), verwijzing uit **Spanje** over gratieverlening, **onafhankelijk van Catalonië**, **richtlijn 2017/541** en **de strafbaarstelling van terrorisme**.

NOOT – HvJ 21 december 2023, C-281/22 (G.K. e.a.)

Artikel: Remarks on the CJEU's Preliminary Ruling in C-281/22 G.K. and Others (Parquet européen) (bijzonder strafrecht)

NOOT – EHRM 24 september 2024, Fabbri e.a. t. San Marino

Crime victims' hurdles in access to court claims: The Fabbri Grand Chamber judgment raises the bar (Strasbourg observers)

OVERIG

- Status of the EPPO: An EU Judicial Actor (bijzonder strafrecht)
- Artikel: Compliance with the EPPO Regulation (bijzonder strafrecht)
- The European Public Prosecutor's Office and Environmental Crime | Further Competence in the Near Future? (bijzonder strafrecht)
- Aanvullende conclusie AG inzake betekenis Prokuratuur-arrest (IE forum)

EHRM factsheets en guides

- Police arrest and assistance of a lawyer
- Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial (criminal limb)

Psychiatrie

EHRM – ARREST – Lavorgna t. Italië – 7 november 2024 – 8436/21 – ECLI:CE:ECHR:2024:1107JUD000843621 – persbericht – arrest

Artikel 3 EVRM – Dagenlang vastbinden psychiatrisch patiënt aan het bed – Ultimum remedium – Effectiviteit strafrechtelijk onderzoek – Verplichte opname in psychiatrische inrichting van psychotische patiënt

Klager was gediagnosticeerd met een psychotische stoornis en aan hem was een verplichte behandeling opgelegd vanwege psychomotorische agitatie, agressie naar anderen en zijn stoornis. Hij werd gedurende bijna acht dagen vastgebonden op zijn bed. Volgens klager gebeurde het vastbinden (ook) in afwachting van 'berouw' voor zijn acties, een 'pedagogisch' gebruik dat wordt veroordeeld door de Commissie ter voorkoming van marteling. Klager deed aangifte tegen zijn psychiaters.

EHRM: De aanvankelijke vrijheidsrestrictiemaatregel was nodig om te voorkomen dat klager zichzelf of anderen schade toebracht. Voor een dergelijke maatregel is een *potentieel* gevaar niet voldoende, de maatregel moet strikt noodzakelijk zijn. Als de maatregel langer dan een paar uur duurt, moet deze regelmatig geëvalueerd worden door een arts. In deze zaak blijkt uit het medisch dossier van klager van aanzienlijke periodes zonder evaluaties. Het strafrechtelijke onderzoek was niet ingegaan op de grond voor verlenging. Ook waren de stellingen van klager dat de maatregel niet als uiterste remedie was ingezet onvoldoende bij het onderzoek betrokken.

Op de laatste dag dat klager vastgebonden was, hadden twee artsen verzocht de zorg voor klager voort te zetten 'in een passendere setting' omdat zij niet waren uitgerust om om te gaan met het 'sociale gevaar' dat zij waarnamen. De voortdurende vrijheidsrestrictie was problematisch qua uitvoering en 'ethisch twijfelachtig', aldus de artsen. Het EHRM acht dit bijzonder zorgelijk.

De lange duur van vrijheidsrestrictie is niet strikt noodzakelijk gebleken. Schending van artikel 3 EVRM ten aanzien van de behandeling in het ziekenhuis.

Er zit drie jaar en vier maanden tussen de aangifte van klager en de sepotbeslissing, terwijl niet is gebleken dat getuigen zijn gehoord of andere onderzoekshandelingen zijn verricht. Schending van artikel 3 EVRM ten aanzien van de effectiviteit van het onderzoek.

EHRM – ARREST – Kazachynska t. Oekraïne – 7 november 2024 – 79412/17 – ECLI:CE:ECHR:2024:1107JUD007941217 – persbericht – arrest

Artikel 3 EVRM – Artikel 5 EVRM – Onterechte gedwongen opname psychiatrisch ziekenhuis – Schending

Klaagster in de procedure is een Oekraïense burger die klaagt over het feit dat zij gedurende dertien dagen is opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis. Het hof stelt een schending van artikelen 3 en 5 vast, omdat er in strijd met de Oekraïense procedure, geen onderzoek door een psychiater of een rechter is geweest voordat zij gedwongen werd opgenomen. Hoewel zij geen gevaar was voor zichzelf of voor anderen, en bovendien – naar later bleek – niet aan een mentale aandoening leed, werd zij vastgebonden en kreeg ze neuroleptica (antipsychotica) toegediend.

Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter

HvJ – ARREST – C-178/23 (ERB New Europe Funding II) – 7 november 2024 – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:943 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 93/13/EEG – Artikel 47 Handvest EU – Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Doeltreffendheidsbeginsel – Exceptie van gezag van gewijsde – Ambtshalve toetsing

Samenvatting onder: consumenten

HvJ – ARREST – C-197/23 (S.) – 14 november 2024 – Polen – ECLI:EU:C:2024:956 – conclusie – arrest

Artikel 19, lid 1, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Onafhankelijk, onpartijdig en vooraf bij wet ingesteld gerecht – Nationale regels inzake willekeurige toewijzing van zaken aan rechters – Vervanging van rechter – Wijziging samenstelling van rechterlijke instantie – Beginsel van onveranderlijkheid van rechtsprekende formatie

Samenvatting onder: rechtsstaat en rechterlijke macht

HvJ – ARREST – [C-432/22 \(P.T.\)](#) – 28 november 2024 – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2024:987](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Kaderbesluit 2004/757/JBZ – Kaderbesluit 2008/841/JBZ – Artikel 51, lid 1, Handvest EU – Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Strafprocedure tegen meerdere personen – Schikking door één van de verdachten – Goedkeuring door ad-hoc-kamer – Instemming van de andere verdachten

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

HvJ – CONCLUSIE – [C-351/23 \(GR REAL\)](#) – 14 november 2024 – A-G Medina – Slowakije – [ECLI:EU:C:2024:950](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Oneerlijke bedingen – Kredietovereenkomst – Hypotheek Openbare verkoop van gezinshuis voordat de rechter ten gronde het contractuele beding waarop die executie berust, oneerlijk heeft verklaard

Samenvatting onder: [consumenten](#)

HvJ – CONCLUSIE – [C-530/23 \(Barało\)](#) – 14 november 2024 – A-G Capeta – Polen – [ECLI:EU:C:2024:955](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2013/48/EU – Richtlijn (EU) 2016/1919 – Procedurele waarborgen voor kwetsbare personen die verdachten of beklaagden zijn in een strafprocedure – Recht op toegang tot een advocaat – Toelaatbaarheid van bewijs – Effectieve rechtsbescherming – Rechtstreekse werking

Samenvatting onder: [Procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

Rechtsstaat en rechterlijke macht

HvJ – ARREST – [C-197/23 \(S.\)](#) – 14 november 2024 – Polen – [ECLI:EU:C:2024:956](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 19, lid 1, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Onafhankelijk, onpartijdig en vooraf bij wet ingesteld gerecht – Nationale regels inzake willekeurige toewijzing van zaken aan rechters – Vervanging van rechter – Wijziging samenstelling van rechterlijke instantie – Beginsel van onveranderlijkheid van rechtsprekende formatie

De zaak is in eerste toegewezen aan rechter E.T. op basis van het softwaresysteem voor de willekeurige toewijzing van zaken. Op de dag van de zitting heeft de voorzitter van de 16e handelskamer echter, bij afwezigheid van rechter E.T. wegens verlof op haar verzoek, rechter J.K., aangewezen om de zitting te houden.

Deze rechter heeft het verzoek van de onderneming afgewezen. De onderneming heeft hoger beroep ingesteld bij de verwijzende rechter.

Volgens de onderneming is de procedure bij de eerste rechter nietig omdat de rechtsprekende formatie van die rechterlijke instantie in strijd was met de wet, aangezien zij het beginsel van onveranderlijkheid van de rechtsprekende formatie schond.

De verwijzende rechter stelt vast dat de behandeling van de zaak heeft plaatsgevonden in „kennelijke schending” van de bepalingen van nationaal recht inzake de toewijzing van zaken en de aanwijzing en wijziging van de samenstelling van rechterlijke instanties. Hij wijst er ook op dat niet alle noodzakelijke formaliteiten voor een dergelijke vervanging waren vervuld en dat het in theorie niet kan worden uitgesloten dat de samenstelling van een formatie van een alleensprekende rechter in gevoelige zaken doelbewust wordt gewijzigd.

Valt de onregelmatige (her)toewijzing van een specifieke zaak aan een rechter-rapporteur in een nationale procedure binnen de werkingssfeer van artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU? Komt een dergelijke onregelmatigheid, in het bijzonder in combinatie met het ontbreken van rechterlijke toetsing of een rechtsmiddel, neer op een schending van de vereisten van daadwerkelijke rechtsbescherming voor een onafhankelijk, onpartijdig en vooraf bij wet ingesteld gerecht?

Hof: Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, gelezen tegen de achtergrond van artikel 2 VEU en artikel 47 Handvest EU verzet zich tegen een nationale bepaling die de rechter in hoger beroep onder alle omstandigheden belet na te gaan of de verwijzing van een zaak naar de formatie van de rechterlijke instantie waarbij deze in eerste aanleg aanhangig is gemaakt, niet in strijd met de nationale regels inzake de verwijzing van zaken binnen de rechterlijke instanties heeft plaatsgevonden.

 EU-Hof: rechter in tweede aanleg moet hertoewijzing van een zaak in eerste aanleg kunnen toetsen ([ECER](#))

HvJ – ARREST – C-326/23 (Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów) – 7 november 2024 – Polen – ECLI:EU:C:2024:940 – geen conclusie – arrest

Artikel 267 VWEU – Rechterlijke instantie – Rechter van de hoogste rechterlijke instantie – Rechter benoemd op basis van een besluit van de nationale raad voor de rechtspraak – Rechtsprekende formatie – Onafhankelijk, onpartijdig en vooraf bij wet ingesteld gerecht – Niet-ontvankelijkheid

Aan de betrokken ondernemingen zijn geldboeten opgelegd wegens schending van de regels van nationaal recht en de Unierechtelijke regels op het gebied van de mededinging. Na beroep en hoger beroep is door een van de vennootschappen cassatieberoep ingesteld. De betreffende partij betwist met name de regelmatigheid van de rechtsprekende formaties.

Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, gelezen in het licht van artikel 47, lid 1, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

Het Hof dient echter eerst te bepalen of, in navolging van het arrest *Krajowa Rada Sądownictwa*, de elementen die kenmerkend waren voor de benoeming binnen de kamer voor bijzondere controle en publieke zaken ook kunnen worden toegepast op de situatie van de verwijzende rechter: een alleensprekende rechter in de civiele kamer. Nu de gebreken in de benoemingsprocedure van de rechters in beide situaties identiek zijn, volstaan deze gebreken om bij de justitiabelen legitieme en ernstige twijfel te doen rijzen over de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van die rechter.

Hof: Het verzoek om een prejudiciële beslissing is niet-ontvankelijk, nu de verwijzende rechter van de civiele kamer geen „rechterlijke instantie” in de zin van artikel 267 VWEU is.

OVERIG

- Erosion of trust in democratic institutions and implications of AI for human rights at the heart of PACE President's visit to the UN ([COE](#))
- Implementing ECHR judgments: new factsheet on the misuse of state power ([COE](#))
- Onpartijdige rechtspraak is een zaak van iedereen ([NJB](#))
- Hard-rechts en de rechtspraak ([NJB](#))

Door de hard-rechtse wind die door Europa waait, kan de onafhankelijke rechtspraak op de tocht komen te staan. Vooral in Italië gaat het er stevig aan toe.

WIKI

- [Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM factsheets en guides

- [Independence of the justice system](#)
- [The misuse of state power](#)

Staatssteun

GERECHT – ARREST – T-827/22 ([WizzAir Hungary/Commissie](#)) – 6 november 2024 – persbericht – arrest (Engelse taalversie)

Artikel 107 VWEU – Staatssteun – Luchtvervoer – Door Roemenië verleende steun – COVID-19 pandemie – Kapitaalinjectie – Beroep tot nietigverklaring - Schade veroorzaakt door buitengewone gebeurtenis

TAROM is een Roemeense luchtvaartmaatschappij, waarin de Roemeense staat een belang heeft van 97,22%. Op 3 februari 2022 heeft Roemenië bij de Commissie een individuele steunmaatregel voor een kapitaalinjectie ten gunste van TAROM, aangemeld. De maatregel is gebaseerd op artikel 107, lid 2, sub b, VWEU en strekt tot compensatie van de schade die TAROM heeft geleden in de periode tussen 1 juli en 31 december 2020, als gevolg van de reisbeperkingen in verband met de COVID-19-pandemie.

Op 29 april 2022 heeft de Commissie, zonder de formele onderzoeksprocedure van artikel 108, lid 2, VWEU in te leiden, beschikking C(2020) 2934 def vastgesteld, waarin zij oordeelde dat de betrokken maatregel staatssteun vormde in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU en dat deze verenigbaar was met de interne markt overeenkomstig artikel 107, lid 2, onder b), VWEU.

Verzoekster (Wizz Air Hungary) vordert nietigverklaring van het besluit van de Commissie.

Het Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

- 📌 State aid: the General Court dismisses an action brought by Wizz Air in respect of aid granted by Romania to national airline TAROM in order to provide compensation for the damage suffered owing to the COVID-19 pandemic ([persbericht](#))

- EU-Gerecht: verleende Covid-steun aan Roemeense luchtvaartmaatschappij TAROM is verenigbaar met de interne markt ([ECER](#))

OVERIG

Europese Commissie keurt Franse staatssteun aan gokondernemingen goed ([ECER](#))

Strafrecht

HvJ – ARREST – C-126/23 ([Burdene](#)) – 7 november 2024 – Italië – [ECLI:EU:C:2024:937](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2004/80/EG – Slachtoffers van opzettelijke geweldsmisdrijven – Begrip slachtoffer – Nationale schadeloosstellingsregelingen die ouders en broers en zussen in bepaalde gevallen uitsluit

Een Italiaanse rechtbank heeft de dader van een moord veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding aan de familieleden van het slachtoffer. Omdat de dader van de moord insolvent was, heeft de Italiaanse staat een schadevergoeding betaald, tegen een lager bedrag dan oorspronkelijk voorzien en alleen aan de kinderen van het slachtoffer en de echtgenoot, van wie zij al jaren gescheiden was.

De ouders, de zus en de kinderen van het slachtoffer hebben bij de rechtbank een vordering ingesteld tot toekenning van een “billijke en passende” schadevergoeding, die rekening houdt met de omvang van de schade die zij als nabestaanden van het slachtoffer hebben geleden.

De Italiaanse rechter vraagt het HvJ of een nationale wettelijke regeling die bepaalde familieleden van het slachtoffer automatisch uitsluit van schadeloosstelling van een opzettelijk geweldsmisdrijf verenigbaar is met de richtlijn van de EU betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van misdrijven?

Hof: Artikel 12, lid 2, van richtlijn 2004/80/EG verzet zich tegen wetgeving van een lidstaat die voorziet in een regeling voor schadeloosstelling van opzettelijke geweldsmisdrijven waarbij in geval van een levensdelict het recht op schadeloosstelling van de ouders van de overledene afhankelijk wordt gesteld van de voorwaarde dat er geen overlevende echtgenoot en kinderen van de overledene zijn, en het recht op schadeloosstelling van de broers en zussen van de overledene afhankelijk wordt gesteld van de voorwaarde dat er geen ouders zijn.

- Compensation to victims of violent intentional crime: the automatic exclusion of certain family members of the victim of homicide does not guarantee ‘fair and appropriate’ compensation ([persbericht](#))
- EU-Hof: nationale regeling die bepaalde familieleden automatisch uitsluit van recht op schadeloosstelling wegens aanwezigheid andere familieleden leidt niet tot billijke schadeloosstelling ([ECER](#))
- Compensation for Victims of Violent Crimes ([Verfassungsblog](#))

CONSULTATIE

Richtlijn illegale vuurwapenhandel, Feedback- en raadplegingsperiode 1 oktober 2024 - 24 december 2024 ([EC](#))

OVERIG

Cross-border crime: criminal cases can now be transferred to another EU country ([EC](#))

EHRM factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)
- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

Toegang tot documenten

HvJ – ARREST – C-336/23 (HP - Hrvatska pošta) – 21 november 2024 – Kroatië – ECLI:EU:C:2024:979 – geen conclusie – arrest

Richtlijn (EU) 2019/1024 – Open data en hergebruik van overheidsinformatie – Werkingssfeer richtlijn – Recht van toegang tot documenten in het bezit van een openbaar lichaam

Hrvatska pošta (HP), een vennootschap die voor 100 % in handen is van de Republiek Kroatië, is de universele postdienst in die lidstaat en verricht daarnaast commerciële activiteiten.

HP heeft een verzoek om informatie gekregen met betrekking tot met name overeenkomsten voor bouwwerken, tussentijdse betalingsbewijzen, processen-verbaal van oplevering van het gebouw. HP heeft het verzoek afgewezen, waarna administratiefrechtelijke en rechterlijke procedures zijn gevoerd.

De vraag van de verwijzende rechter is of richtlijn 2019/1024 aldus moet worden uitgelegd dat een verzoek om toegang tot informatie in het bezit van openbare lichamen onder de werkingssfeer van de richtlijn valt.

Hof: Richtlijn (EU) 2019/1024 moet aldus worden uitgelegd dat een verzoek om toegang tot documenten die in het bezit zijn van een openbaar lichaam buiten de werkingssfeer van die richtlijn valt.

Verkiezingen en kiesrecht

HvJ – ARREST – C-808/21 (Commissie/Tsjechië) – 19 november 2024 – Grote Kamer – Tsjechië – ECLI:EU:C:2024:962 – persbericht – conclusie – arrest

Artikel 22 VWEU – Burgerschap van de Unie – Actief en passief kiesrecht – Unieburgers die in een lidstaat verblijven waarvan zij de nationaliteit niet bezitten – Gemeenteraadsverkiezingen – Verkiezingen voor het Europees Parlement in de lidstaat van verblijf – Geen recht om lid te zijn van een politieke partij – Democratiebeginsel

De Europese Commissie heeft in 2012 Tsjechië een aanmaningsbrief gestuurd en in 2014 een advies uitgebracht waarin stond dat de Commissie van mening was dat de Tsjechische Republiek, door alleen Tsjechische onderdanen toe te staan lid te worden van een politieke partij, de krachtens artikel 22 VWEU op haar rustende verplichtingen niet was nagekomen. De Tsjechische republiek heeft dit standpunt betwist. In 2020 heeft de Europese commissaris voor Justitie de Tsjechische Republiek verzocht om informatie over de ontwikkeling van haar standpunt of over eventuele doorgevoerde wetswijzigingen. Op de laatste brief is geen reactie gekomen.

De Commissie verzoekt het Hof om vast te stellen dat de Tsjechische Republiek haar verplichtingen niet is nagekomen.

Hof: Door Unieburgers die niet de Tsjechische nationaliteit hebben maar wel in Tsjechië verblijven, het recht te ontzeggen lid te worden van een politieke partij of politieke beweging, is de Tsjechische Republiek de krachtens artikel 22 VWEU op haar rustende verplichtingen niet nagekomen.

- Burgerschap van de Unie: het Unierecht wordt geschonden als Unieburgers die in een lidstaat verblijven waarvan zij geen onderdaan zijn, geen lid mogen worden van een politieke partij (persbericht)
- Paving the way for an enforcement of democracy under Article 10 TEU? The Court's judgments in Cases C-808/21 Commission v Czechia and C-814/21 Commission v Poland (European law blog)
- EU-Hof: Unierecht geschonden als Unieburgers die in lidstaat verblijven waarvan zij geen onderdaan zijn geen lid mogen worden van politieke partij (ECER)

HvJ – ARREST – C-814/21 (Commissie/Polen) – 19 november 2024 – Grote Kamer – Polen – ECLI:EU:C:2024:963 – persbericht – conclusie – arrest

Artikel 22 VWEU – Burgerschap van de Unie – Actief en passief kiesrecht – Unieburgers die in een lidstaat verblijven waarvan zij de nationaliteit niet bezitten – Gemeenteraadsverkiezingen – Verkiezingen voor het Europees Parlement in de lidstaat van verblijf – Geen recht om lid te zijn van een politieke partij – Democratiebeginsel

De Europese Commissie heeft, in 2013 en in 2014 aangegeven dat de wetgeving van Polen onverenigbaar is met het Unierecht, nu daarin het recht om een politieke partij op te richten of daarvan lid te worden uitsluitend is voorbehouden aan de onderdanen van die lidstaat en niet open staat voor Unieburgers die niet de Poolse nationaliteit hebben, maar wel permanent op het grondgebied van de Republiek Polen verblijven. De Republiek Polen heeft de schending betwist. In 2020 heeft de Europese commissaris van Justitie verzocht om informatie over de ontwikkeling van standpunt van de Poolse Republiek of over eventuele doorgevoerde wetswijzigingen. In antwoord daarop heeft de Republiek Polen haar eerdere standpunt herhaald.

De Commissie verzoekt het Hof om vast te stellen dat de Republiek Polen haar verplichtingen niet is nagekomen.

Hof: Door Unieburgers die niet de Poolse nationaliteit hebben maar wel in Polen verblijven, het recht te ontzeggen lid te zijn van een politieke partij, is de Republiek Polen de krachtens artikel 22 VWEU op haar rustende verplichtingen niet nagekomen.

- B Burgerschap van de Unie: het Unierecht wordt geschonden als Unieburgers die in een lidstaat verblijven waarvan zij geen onderdaan zijn, geen lid mogen worden van een politieke partij (persbericht)

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#)
- [Political parties and associations](#)

Vervoer, reizen en rijbewijs

HvJ – ARREST – C-61/23 (Ekostroy) – 21 november 2024 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:974 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 1999/62/EG – Tolweg – Gebruik van de weg zonder betaling van de tol – Forfaitaire geldboete – Evenredigheidsvereiste

Ekostroy heeft met een vrachtwagen gebruik gemaakt van een snelweg. Hij heeft daarvoor te weinig tol betaald doordat hij in zijn tolaangifte had aangegeven dat de vrachtwagen twee assen heeft in plaats van vijf. Aan Ekostroy is daarom een forfaitaire geldboete opgelegd.

De vraag is o.a. of de nationale regeling in overeenstemming is met het evenredigheidsbeginsel uit artikel 9 bis van richtlijn 1999/62/EG.

Hof: Artikel 9 bis van richtlijn 1999/62/EG moet aldus worden uitgelegd dat het hierin neergelegde evenredigheidsvereiste zich verzet tegen een sanctieregeling waarbij een forfaitaire geldboete of geldelijke sanctie wordt opgelegd voor alle inbreuken – ongeacht de aard of de ernst ervan – op de voorschriften betreffende de verplichting om vooraf tolgeld voor het gebruik van wegeninfrastructuur te betalen, ook wanneer die regeling in de mogelijkheid voorziet om van administratieve strafrechtelijke aansprakelijkheid te worden vrijgesteld door een forfaitaire „compenserende heffing” te betalen.

HvJ – CONCLUSIE – C-538/23 (ÖBB-Infrastruktur) – 7 november 2024 – A-G Capeta – ECLI:EU:C:2024:939 – conclusie

Richtlijn 2012/34/EU – Europese spoorwegruimte – Heffingsbeginselen voor het gebruik van spoorweginfrastructuur – Uitzonderingen – Bekendmaking extra heffingen in de netverklaring – Procedure voor de goedkeuring van extra heffingen

ÖBB-Infrastruktur AG is een „infrastructuurbeheerder”. In Oostenrijk is de toezichthoudende instantie op grond van het toepasselijke nationale recht onder meer belast met de goedkeuring van de door de infrastructuurbeheerder vastgestelde extra heffingen. WESTbahn is een „spoorwegonderneming” in de zin van artikel 3, punt 1, van richtlijn 2012/34. De infrastructuurbeheerder publiceert de toewijzingscriteria en de heffingen voor het gebruik van de spoorweginfrastructuur in een netverklaring. Het onderhavige geschil vloeit voort uit de netverklaringen van ÖBB voor de jaren 2018 en 2019. Aan

het onderhavige geschil ligt een verschil van opvatting tussen partijen ten grondslag over de vraag of en zo ja, middels welke procedure extra heffingen kunnen worden ingevoerd.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 32 van richtlijn 2012/34 verzet zich niet tegen een goedkeuringsprocedure voor extra heffingen die vóór of na de betrokken dienstregeling plaatsvindt, op voorwaarde dat de infrastructuurbeheerder onafhankelijk blijft bij de vaststelling van de heffingen overeenkomstig de doelstellingen van deze richtlijn, en de toezichthoudende instantie haar toezichthoudende rol behoudt. Die goedkeuring is onderworpen aan de nationale procedureregels die overeenkomstig artikel 56, lid 10, van richtlijn 2012/34 waarborgen dat de besluiten van de toezichthoudende instantie voor rechterlijke toetsing openstaan.

Wanneer goedkeuring door de nationale wetgeving is vereist, regelt richtlijn 2012/34 niet of extra heffingen in de netverklaring moeten worden bekendgemaakt voordat zij worden goedgekeurd. Deze richtlijn vereist enkel dat de hoogte van de extra heffingen in de netverklaring wordt bekendgemaakt met inachtneming van de termijn van artikel 27, lid 4, van richtlijn 2012/34, dat wil zeggen ten minste vier maanden vóór het verstrijken van de termijn voor de indiening van aanvragen voor infrastructuurcapaciteit. Een wijziging van de hoogte van de extra heffingen, die overeenkomstig artikel 32, lid 6, van richtlijn 2012/34 een eerdere bekendmaking van de netverklaring vereist, moet alleen als een wijziging van een essentieel onderdeel van de heffingsregeling in de zin van die bepaling worden beschouwd als zij het gevolg is van een wijziging van de motivering, de methode of de lijst van marktsegmenten op basis waarvan de hoogte van de extra heffing wordt berekend. Een loutere wijziging van de hoogte van de extra heffingen op basis van dezelfde motivering en methode is geen wijziging van een essentieel onderdeel in de zin van artikel 32, lid 6, van richtlijn 2012/34.

Voor de toepassing van artikel 27, leden 2 en 4, en artikel 32, leden 1 en 6, van richtlijn 2012/34 is het niet voldoende dat de infrastructuurbeheerder in de netverklaring de totale heffingen per treinpadkilometer vermeldt. Integendeel, de respectieve bedragen voor de directe kosten enerzijds en de extra heffingen anderzijds moeten worden gespecificeerd.

Indien een lidstaat een procedure voor de goedkeuring van extra heffingen door de toezichthoudende instantie heeft ingevoerd, mag deze instantie die goedkeuring overeenkomstig artikel 56 van richtlijn 2012/34 en met inachtneming van de onafhankelijkheid van de infrastructuurbeheerder verlenen. Bijgevolg is de hoogte van de in de netverklaring vermelde heffingen bindend voor de toezichthoudende instantie, maar kan zij bij de uitoefening van haar toezichthoudende taken overeenkomstig artikel 56 van richtlijn 2012/34 en met inachtneming van de onafhankelijkheid van de infrastructuurbeheerder wijzigingen gelasten.

Andere inkomstenbronnen en kosten die geen verband houden met de totale kosten die de infrastructuurbeheerder maakt voor het gebruik van de spoorweginfrastructuur, zoals inkomsten uit andere economische activiteiten, niet-terugvorderbare steun uit particuliere bronnen, andere door de infrastructuurbeheerder geïnde heffingen en zijn bedrijfseconomische posten, kunnen geen deel uitmaken van de berekening van extra heffingen. Bij dergelijke berekeningen moet daarentegen wel rekening worden gehouden met de voorwaarden en de hoogte van subsidies die zijn verleend ter dekking van het verlies in verband met de terbeschikkingstelling van de spoorweginfrastructuur."

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-629/24 (Costa Crociere e.a.), verwijzing uit **Frankrijk** over de vraag of **verordening 392/2009 (aansprakelijkheid vervoerders voor passagiers over zee bij ongevallen)** ook van toepassing is op de organisator van **zeecruises** die de kenmerken van een **pakketreis** hebben.

CONSULTATIE

Reizen — ID-kaarten digitaliseren om reizen gemakkelijker te maken, Feedback mogelijk van 22 november 2024 - 17 januari 2025 ([EC](#))

REGELGEVING

- BNC Fiche: Verordening identiteitskaart gebaseerde reiscredentials, [Kamerstuk 22112, nr. 3981](#)
- BNC Fiche: Verordening EU-reisapplicatie, [Kamerstuk 22112, nr. 3982](#)

Verzekeringen

HvJ – ARREST – [C-646/22 \(Compass Banca\)](#) – 14 november 2024 – Italië – [ECLI:EU:C:2024:367](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

**Richtlijn 2005/29/EG – Richtlijn (EU) 2016/97 – Oneerlijke praktijken van ondernemingen jegens consumenten – Koppelverkoop leningproducten en niet-gerelateerde verzekeringsproducten
Begrip ,agressieve handelspraktijk'**

Samenvatting onder: [consumenten](#)

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

EHRM – ARREST – [Associated Newspapers Limited t. het VK](#) – 12 november 2024 – [37398/21](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1112JUD003739821](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 10 EVRM – Smaadzaak – Succesvergoedingen

Klachten vanuit de uitgever van de Daily Mail en de Mail on Sunday tegen het moeten betalen van succesvergoedingen en 'ATE [after the event]'-verzekeringen nadat de uitgever rechtszaken had verloren in privacy- en smaadgeschillen (ten aanzien van de terroristische aanval in de Manchester Arena en Operation Midland). Ten aanzien van de succesvergoedingen neemt het Hof een schending van artikel 10 van het Verdrag aan (zie ook *MGN Limited v. the United Kingdom*). Deze vergoedingen waren disproportioneel. Dit geldt echter niet voor de ATE-verzekeringen.

- 📰 News: Associated Newspapers partly successful in Human Rights claim concerning CFAs ([Informs](#))

EHRM – ARREST – 26 november 2024 – Kotov t. Rusland – 49282/19 – 50346/19
– ECLI:CE:ECHR:2024:1126JUD004928219 – persbericht – arrest

De zaak gaat over de veroordelingen van klager voor openbare protesten en voor het online aanmoedigen van anderen om aan dergelijke evenementen deel te nemen, waarvoor hij een gevangenisstraf heeft gekregen. Schending van verschillende artikelen uit het EVRM.

Het Hof telt allereerst vast dat de strafrechtelijke veroordeling van Kotov voor deelname aan ongeoorloofde openbare evenementen een inmenging in zijn recht op vrijheid van vergadering vormde.

Ten aanzien van de vraag of deze inmenging rechtmatig was, hebben de nationale rechters de relevante nationale bepalingen zeer ruim geïnterpreteerd zonder rekening te houden met klagers individuele situatie en daarbij niet erkend dat sommige van de aan klager verweten handelingen onder de artikelen 10 en 11 van het Verdrag vielen. Daarom was het twijfelachtig of klager had kunnen voorzien hoe de relevante bepalingen van het wetboek van strafrecht in zijn geval zouden worden toegepast.

Hoewel klagers acties niet gewelddadig lijken te zijn geweest hebben de rechtbanken geen rechtvaardiging gegeven voor het opleggen van een gevangenisstraf anders dan de enkele stelling dat “isolatie” “noodzakelijk” was geweest. Bovendien hebben de arrestatie, detentie en veroordeling van de heer Kotov hem en anderen ontmoedigd om deel te nemen aan een open politiek debat. De sanctie is dan ook onevenredig geweest, zelfs wanneer wordt aangenomen dat het handhaven van de verkeersstroom een legitiem doel was.

Het Hof stelt daarom een schending van de artikelen 10 en 11 EVRM vast.

EHRM factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)

Vrijheid van vereniging en demonstratierecht

EHRM – factsheets en guides

- [Use of force in the policing of demonstrations](#)

Deel II – Algemeen

Algemeen

New von der Leyen Commission ready to start work on 1 December ([EC](#))

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

[New! Human Rights in the Armed Forces](#)
[NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
[NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
[Access to Justice for Women](#)
[Alternative Measures to Detention](#)
[Alternatives to Immigration Detention](#)
[Asylum and Human Rights](#)
[Children's Rights - Key Challenges](#)
[Child-friendly Justice](#)
[Combating Trafficking in Human Beings](#)
[Data Protection and Privacy Rights](#)
[Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
[Family Law and Human Rights](#)
[Freedom of Expression](#)
[Hate Crime and Hate Speech](#)
[Internal Displacement](#)
[International Cooperation in Criminal Matters](#)
[Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
[Introduction to the European Social Charter](#)
[Judicial reasoning and human rights](#)
[Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
[Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
[Property Rights](#)
[Protection and Safety of Journalists](#)
[Refugee and Migrant Children](#)
[Rights of Persons with Disabilities](#)
[Right to Liberty and Security](#)
[Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
[Right to Respect for Private and Family Life](#)
[The Environment and Human Rights](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)
[Introduction to the European Convention on Human Rights](#)", a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

[ERA trainingen](#)

[Series of pan-European legal seminars](#)

Series of language seminars

How to Challenge Insufficient EU Climate Action Before the European Court of Justice? Joint Creative Thinking on Overcoming the Well-known Obstacles

<u>Datum</u>	<u>Onderwerp</u>	<u>Titel</u>
4 en 5 dec 2024	ASIEL & MIGRATIE	<u>Webinar Hofjurisprudentie asiel: wat u niet leest in de samenvatting</u> , van 14.00 tot 16.15 uur, Stichting migratierecht
13 december 2024	MILIEU	<u>How to Challenge Insufficient EU Climate Action Before the European Court of Justice? Joint Creative Thinking on Overcoming the Well-known Obstacles</u>
17 en 19 december 2024	ASIEL & MIGRATIE	Webinar <u>Het belang van het kind in het migratierecht</u> , Stichting migratierecht, van 14.00 tot 16.15 uur

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [Knowledge Sharing platform \(ECHR-KS\)](#)
- [Maandelijks Bulletin HvJ](#)

AI

[Nieuwsbrief van de kennisgroep AI & recht \(alleen intern\)](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht, o.a. over cybercrime, ([Bijzonder Strafrecht](#))

Vreemdelingenrecht

- [EUAA \(European Union agency for asylum\)](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases](#)

NEMIS: newsletter on European migration issues

NEAIS: newsletter on European asylum issues

NEFIS: newsletter on European free movement issues

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- [EUAA](#) (asiel en migratie)
- [Dicta](#) (asiel en migratie)
- [European database of asylum law](#) (asiel en migratie)
- [Statelessness Case Law Database](#) (sinds juli 2021)
- [EDAL – European database of asylum law](#)
- [Refworld UNHCR](#)
- [FRA](#) (Handvest EU) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU
- [EFRIS](#)
- [HUDOC \(EHRM\)](#)
 - [HUDOC - Part I - Simple search - EN \(ECHR-CEDH\) - YouTube](#)
- [HUDOC User Manual](#)
- [Social Security Coordination Regulations database](#)

NL zaken bij het HvJEU

datum	zaaknr.	naam	NL verwijzing	conclusie	arrest	einduitspraak	onderwerp
7-11	C-156/23	Ararat	ECLI:NL:RBDHA:2023:3154			ECLI:NL:RBDHA:2024:18269 (tussenuitspraak)	Asiel; refolement; verwestering
7-11	C-782/22	XX	ECLI:NL:GHSHE:2022:4471		ECLI:EU:C:2024:932		Vennootschapsbelasting – Dividendbelasting – Unit-linked polissen
14-11	C-613/23	Herdijk	ECLI:NL:HR:2023:1371		ECLI:EU:C:2024:961		Btw; hoofdelijke aansprakelijkheid

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de [Wiki Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlandse zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp
8-11	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2024:1603	Auteursrechtlijn – Publicatie van in Nederland nog auteursrechtelijk beschermd werk van Anne Frank op website

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	naam	Nummer	Artikel	Onderwerp
7-11	GECOMMUNICEERDE ZAAK	A.B.A.	27637/23 19542/24	3 en 5 EVRM	Vreemdelingendetentie – Gezin met jonge kinderen

In de volgende zaken heeft het EHRM aanvullende vragen gesteld aan partijen over de wijziging van de Gratiwet:

- Henriquez t. Nederland, [15199/20](#), gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024
- F.B. t. Nederland, [28157/18](#), gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024
- Soerel t. Nederland, [55021/19](#), gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024
- Remmer t. Nederland, [55483/19](#), gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024
- Rasnabe t. Nederland, [56209/19](#), gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024
- Marcos Richter t. Nederland, [59814/19](#), gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024
- Admilson Richter t. Nederland, [59806/19](#), gecommuniceerd 17 maart 2022 en 7 november 2024

Verzoeken Protocol no. 16 EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van de rechtbank. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', Human Rights Law Review, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Zie: Research Report on Protocol 16 in Judicial Practice ([ECHRblog](#))

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Adviezen
6.2.24	Roemenië	Eigendomsrecht en recht op eerlijk proces; inbeslagneming van som geld van ambtenaar	Artikel 6 EVRM	<u>P16-2024-001</u>	26.6.24 <u>Afwijzing van het verzoek</u>
13.4.23	België	Godsdienstvrijheid	Artikel 9 EVRM	<u>P16-2023-001</u> <u>Persbericht</u> <u>16.5.23</u>	<u>ADVIES</u> 14.12.2003
10.10.22	Finland	Familierecht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	Artikelen 6 en 8 EVRM	<u>P16-2022-001</u> <u>Persbericht</u> <u>8.11.22</u>	<u>ADVIES</u> 13.4.23 <u>persbericht</u>
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	Artikel 1, Eerste Protocol EVRM	<u>P16-2021-002</u> <u>Persbericht 2.6.21</u>	<u>ADVIES</u> 13.7.22
11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	Artikelen 3 en 7 EVRM	<u>P16-2021-001</u> <u>Persbericht</u> <u>12.5.21</u>	<u>ADVIES</u> 26.4.2022

19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	Artikelen 2, 3 en 6 EVRM.	<u>persbericht</u> 4.12.2020	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021
5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlamentslid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	P16-2020-002 <u>Persbericht</u> 28.1.21	<u>ADVIES</u> 8.4.2022 <u>persbericht</u>
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	P16-2019 -001	<u>ADVIES</u> 29.5.2020 <u>persbericht</u>
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVIES</u> 10.4.2019 <u>Menneson t. Frankrijk</u>